JAARVERSLAG 2024

DE ZAANSCHE MOLEN

DE WINDMOLENCOMPAGNIE

Inhoud

Voorwoord 3
1. Jaarverslag van het bestuur De Zaansche Molen en de Wind Molen Compagnie 5
1.1 Profiel 5
1.2 Organisatie 5
1.3 Verslag van de Raad van Toezicht 8
1.4 Verslag van de externe vertrouwenspersoon 10
2. Jaarverslag Vereniging De Zaansche Molen 12
2.1 Verslag Algemene Ledenvergaderingen / Leden 12
2.2 Vrijwilligers 12
2.3 Verslag Vrijwilligers Advies Commissie (VAC) 13
2.4 Verslag Museum Advies Commissie en Molenmuseum 14
2.5 Verslag Technische Advies Commissie (TAC) 20
2.6 Redactie De Windbrief 31
2.7 Educatie 31
2.8 Promotieteam 32
2.9 Molenproject polder Westzaan, aanschaf en pilot polderboot 32
2.10 Fondsenwerving 34
2.11 Financiën 36
3. Jaarverslag 2024 Stichting Wind Molen Compagnie 39
3.1 Inleiding 39
3.2 Personeel 39
3.3 Samenwerking erfgoedpartijen op de Zaanse Schans 39
3.4 Exploitatie en commercie 40
3.5 Financiën 40

Foto's op de voorkant:
Linksboven: Vervanging van de roeden van Molen De Kat
Rechtsboven: Levering van de nieuwe maalbak voor Molen De Schoolmeester
Linksonder: Herstelwerkzaamheden topgevel houtloods van Molen De Poelenburg
Rechtsonder: Schilderbeurt voor Molen De Koker

Voorwoord

Met genoegen presenteren wij u het jaarverslag over 2024 van Vereniging De Zaansche Molen. Dit jaar stond in het teken van samenwerking, vernieuwing en voorbereiding op ons aanstaande 100-jarig jubileum in 2025.

Samenwerking & vernieuwingen

In 2024 hebben we de samenwerking met de Erfgoedpartijen op de Zaanse Schans geïntensiveerd. Door middel van een pilotproject hebben wij samen met de erfgoedpartijen van de Zaanse Schans een pilot 'Druktebeheersing en Duurzame exploitatie' gehouden om maatregelen te onderzoeken die de grote drukte moeten beheersen en een verbetering van de inkomsten moeten opleveren door verschillende manieren van kaartverkoop te testen. De pilot is geëvalueerd en heeft ons veel geleerd om verder uit te werken in een duurzaam exploitatiemodel. In 2025 zullen hiervoor belangrijke besluiten genomen gaan worden door de gemeente Zaanstad, in samenwerking met de erfgoedpartijen.
Voor de medewerkers en de vrijwilligers vergde dit veel flexibiliteit, mooi om te zien dat de veranderingen en de drukte die dit soms met zich meebracht, goed opgevangen werd.

Daarnaast was een belangrijke mijlpaal in 2024 de verdere professionalisering van onze organisatie. Nadat in 2023 was overgegaan naar een raad van toezicht model met directeur-bestuurder draaide 2024 voor het eerst een heel jaar op deze professionele wijze. Grote vervolgstappen werden er gezet, o.a. door de invoering van een arbeidsvoorwaardenreglement, het herinrichten van de financiële administratie en het opstellen van een meerjarenbeleid en meerjarenonderhoudsplan.

Samenwerking blijft een speerpunt, dat komt door de vele partijen waarmee de vereniging dagelijks te maken heeft, zoals medewerkers, vrijwilligers, erfgoedpartijen, bewoners, bezoekers, leveranciers, externe partijen, enz. We hebben hier dit jaar aandacht aan besteed door samen met de medewerkers afspraken op te stellen hoe we met elkaar willen werken, afspraken die ons handvatten geven hoe we met elkaar om willen gaan. Ook werd de Vrijwilligers Advies Commissie (VAC) opgericht. Deze commissie, bestaande uit betrokken vrijwilligers en de vrijwilligers coördinator, adviseerde het bestuur over met name het vrijwilligersbeleid, waar de VAC een cruciale rol in speelde. Het vrijwilligersbeleid kwam tot stand en wordt ingevoerd per 1 januari 2025. Hiermee geven we onze vrijwilligers duidelijke richtlijnen en ondersteuning, wat bijdraagt aan een professionele en plezierige werkomgeving.

De breuk die eind 2023 geconstateerd werd in één van de roeden van verfmolen De Kat, was aanleiding tot een onderzoek naar de oorzaak van deze onverwachte benodigde reparatie. Daarnaast werd alles op alles gezet om de roeden zo snel mogelijk te vervangen, wat gebeurde in april 2024, gelukkig net voor het hoogseizoen. Ook hier was samenwerking met onder andere onze molenaars, molenmakers, molenadviseurs en de Rijksdienst voor Erfgoed cruciaal om dit debacle met ieders expertise en kunde tot een goed einde te brengen; de molen staat er weer veilig en mooi bij en kan de toekomst weer goed tegemoet.

Voorbereidingen 100-jarig jubileum

Om onze ambities te realiseren, hebben we een fondsenwerver aangesteld. Dankzij gerichte acties en campagnes hebben we succesvolle fondsenwervingsinitiatieven ontplooid, wat heeft geleid tot significante financiële bijdragen. Deze middelen stellen ons in staat om belangrijke projecten te financieren en onze molens in optimale staat te houden.

In aanloop naar ons eeuwfeest in 2025 hebben we diverse voorbereidingen getroffen. Er is een uitgebreid jaarprogramma samengesteld met maandelijkse activiteiten rondom onze molens, een tentoonstelling en een Jubileumweekend, om dit bijzondere jubileum samen met u te vieren. Daarnaast is er in 2024 hard gewerkt aan het jubileumboek, met als thema “100 jaar in beweging”.

Wij danken iedereen die in 2024 heeft bijgedragen aan de successen van Vereniging De Zaansche Molen. Uw inzet en betrokkenheid zijn van onschatbare waarde. Samen kijken we uit naar een feestelijk en memorabel 2024!

Katelijne Prinsenberg
Directeur-Bestuurder

Jan Goedhart
Voorzitter Raad van Toezicht

1. Jaarverslag van het bestuur De Zaansche Molen en de Wind Molen Compagnie

1.1 Profiel

Vereniging De Zaansche Molen is bijna honderd jaar oud en heeft als doel het Zaans molenerfgoed te behouden voor de toekomst en de kennis over en liefde voor de industriemolens te vergroten. Een aantal bezorgde Zaankanters vreesde in 1925 dat alle industriemolens zouden worden gesloopt en vervangen door moderne fabrieken. Zij namen het initiatief om vereniging De Zaansche Molen op te richten. Dat verhaal wordt verteld in de molens zelf en in het Molenmuseum op de Zaanse Schans. Inmiddels is De Zaansche Molen een vrijwilligersorganisatie met bijna 4.000 leden die toekomst geeft aan de dertien industriemolens die ze in eigendom heeft en aan het bijzondere verhaal van de 1.100 Zaanse molens die de Zaanstreek ooit rijk was. De leden en ongeveer 300 vrijwilligers zetten zich samen met een klein team van medewerkers in om de doelstellingen van de vereniging te realiseren. Vereniging De Zaansche Molen is een Culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).
In 1981 richtte Vereniging De Zaansche Molen de Stichting Wind Molen Compagnie op als werkorganisatie. De Wind Molen Compagnie stelt de molens tegen betaling open voor publiek en is verantwoordelijk voor de exploitatie van de molens.

Missie

De missie definieert het bestaansrecht en identiteit van onze organisatie. Het is een verklaring die het bestaansrecht van ons beschrijft. Het is de leidraad voor alles wat wij doen en wat ons motiveert. Door middel van onze missie geven wij aan waar wij voor staan:
Wij geven toekomst aan de Zaanse industriemolens en de daarbij behorende museum-, archiefcollectie en immaterieel erfgoed. Wij dragen kennis en liefde voor de molens over aan publiek in het algemeen en een jonge generatie Zaankanters in het bijzonder. Zo houden wij onze molens draaivaardig, het molenaars ambacht levend en doen wij dat met oog voor hun oorspronkelijke, huidige én toekomstige functies. Hiermee leveren wij een bijdrage aan het cultureel erfgoed en de instandhouding van het Zaans landschappelijke karakter.

Visie

De visie is onze voorstelling van de toekomst. Onze visie is ons kompas, geeft ons richting en is het beeld dat wij voor ogen hebben in de toekomst. Dit is ons toekomstbeeld en de gedroomde positie van onze organisatie:
Wij hebben de overtuiging dat de industriële historische geschiedenis van de Zaanstreek wordt belichaamd door de molens en hun mensen. Wij leveren een belangrijke bijdrage aan het voortbestaan van het molenerfgoed en de Zaanse identiteit. Door de fysieke molens, de objecten en verhalen ervan te beheren, behouden en door te geven aan toekomstige generaties, voegen wij waarde toe aan het historisch perspectief in de huidige en toekomstige context. Doordat wij de betekenis van molens uitdragen in interactie met iedereen die een hart heeft voor molens, geloven wij dat de liefde voor molens groeit. Zo houden we met een ieder die zich in wil zetten de wind in de zeilen zodat over 100 jaar de Zaanse industriële molens nog steeds draaien.

1.2 Organisatie

Het Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor de implementatie van het beleidsplan. Het bestuur opereert vanuit de visie, missie en doelstellingen van Vereniging De Zaansche Molen en Stichting Wind Molen Compagnie (samen te noemen als “de organisatie”) en is eindverantwoordelijk voor de totale

organisatie, op alle gebieden in de bedrijfsvoering. Bij het bestuur berusten alle taken en bevoegdheden die op grond van de wet en de statuten haar worden opgedragen. Door heldere taakverdeling en nauwe samenwerking met betrokkenen wordt gezorgd voor een efficiënte en transparante organisatie. Naast de operationele aansturing richt het bestuur zich op de verdere professionalisering van de organisatie. Dit gebeurt door structurele aandacht voor ontwikkeling, zowel binnen het team als in de samenwerking met externe partners. Het bestuur draagt zorg voor de naleving van alle wet- en regelgeving en ziet erop toe dat wordt aangesloten bij de Governance Code Cultuur 2019.
Het bestuur is in handen van:

- Katelijne Prinsenberg, directeur-bestuurder vereniging De Zaansche Molen en stichting De Wind Molen Compagnie
  Nevenfunctie: Rotary De Zaan-Zaandijk, commissielid, onbezoldigd

De directeur-bestuurder wordt ondersteund door de directie-bestuurssecretaris. Beiden zijn bezoldigde functies.
In totaal heeft het bestuur in 2024 5 keer vergaderd.

De Organisatiestructuur
De vereniging en de stichting werken volgens het Raad van Toezichtmodel en bestaat uit twee entiteiten: vereniging De Zaansche Molen en stichting Wind Molen Compagnie. Rondom deze organisaties staat een brede gemeenschap van betrokken mensen en stakeholders die zich verbonden voelen door een gedeelde passie voor het behoud van cultureel erfgoed. Samen vormt deze gemeenschap de organisatie die zich inzet voor het behoud van ons gedeelde culturele erfgoed.
De organisatie is weergegeven in het organogram:

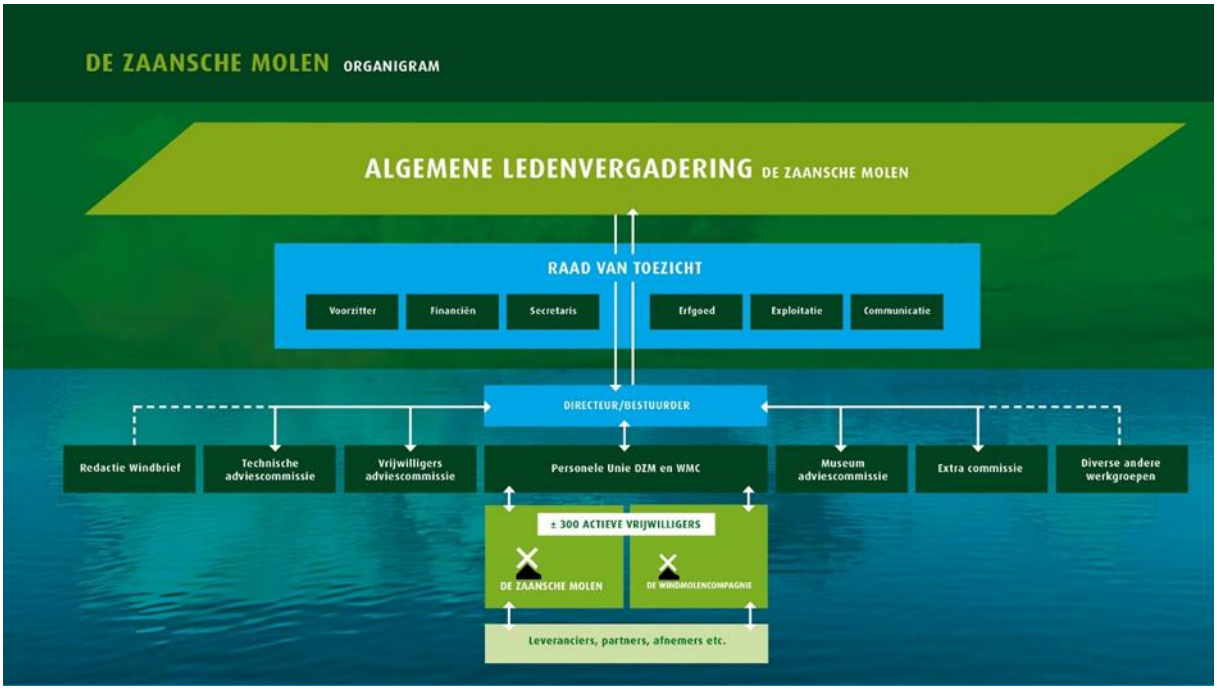

De drie codes als fundament voor professioneel handelen

<u>De Governance Code cultuur</u>
Binnen de organisatie worden de principes en best practice-bepalingen van de Code Cultural Governance onderschreven. Deze zijn opgenomen in de statuten van de vereniging en de stichting, het directie – en bestuursreglement het Reglement Raad van Toezicht, te vinden op onze website.

<u>De Code Diversiteit en Inclusie</u>

De organisatie hecht veel waarde aan een inclusieve en diverse organisatie, waarin iedereen zich welkom voelt, ongeacht achtergrond, leeftijd, gender of fysieke mogelijkheden. In lijn met de Code Diversiteit & Inclusie streven we naar een breed toegankelijk vrijwilligersbestand en publiek, waarbij we actief werken aan bewustwording en gelijkwaardige kansen voor iedereen. Dit doen we door onze communicatie, activiteiten en wervingsbeleid te toetsen op inclusiviteit en door samenwerkingen aan te gaan met diverse gemeenschappen. Zo zorgen we ervoor dat het cultureel erfgoed van de Zaanse molens voor en door iedereen beleefd kan worden.

De Fair Practice Code

De organisatie onderschrijft de Fair Practice Code en zet zich in voor een eerlijke, transparante en duurzame manier van werken. Wij waarderen en respecteren de inzet van onze vrijwilligers en streven naar goede arbeidsomstandigheden, duidelijke afspraken en een veilige werkomgeving. Daarnaast zorgen we voor verantwoord financieel beleid en stimuleren we een cultuur van samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid. Door deze principes te hanteren, waarborgen we niet alleen de continuïteit van onze organisatie, maar ook de waardering en erkenning van iedereen die bijdraagt aan het behoud van ons cultureel erfgoed.

Werken aan samenwerken

In een wereld vol veranderingen, van klimaat en economie tot organisatorische aanpassingen, is het cruciaal om flexibel en toekomstgericht te blijven. Tijdens twee interactieve bijeenkomsten met het personeel stonden onderwerpen als organisatiecultuur, verbeterprocessen en samenwerking centraal. Deelnemers reflecteerden op hun manier van werken en stelden samen normen en gedragscodes op. Onder begeleiding van Guus Oosterop (TripleWin) werd gewerkt aan een effectieve, efficiënte en plezierige manier van samenwerken. De bijeenkomsten boden waardevolle inzichten en versterkten de onderlinge verbinding en hebben geresulteerd in heldere afspraken om plezierig en effectief samen te werken:

1.3 Verslag van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht opereert vanuit de missie en doelstellingen van De Zaansche Molen en de Wind Molen Compagnie en weegt daarbij de belangen van de stakeholders mee, zoals bijvoorbeeld de erfgoedpartijen Het Zaans Museum, Stichting Zaanse Schans en Museum Zaanse Tijd. De Raad van Toezicht werkt volgens de principes en best practice-bepalingen van de Governance Code Cultuur[1]. Deze zijn opgenomen in de statuten van de vereniging en de stichting, het directie – en bestuursreglement en het Reglement Raad van Toezicht, te vinden op onze website.
De Raad van Toezicht bestond in 2024 uit de volgende leden:

- Jan Goedhart (voorzitter)
- Abel Zwart (secretaris)
- Henriëtte van Westerhoven
- Lex van Zaane
- Joop Bergevoet
- Anneke van Mispelaar

Alle Raad van Toezicht leden van vereniging De Zaansche Molen vervullen hun functie onbezoldigd.

Vergaderfrequentie en inhoud

De Raad van Toezicht vergadert minimaal 4 keer per jaar volgens de planning en control cyclus en vergaderschema die jaarlijks wordt vastgesteld. In 2024 vonden er 5 vergaderingen en een brainstormsessie plaats.
De belangrijkste onderwerpen in de vergaderingen waren:

- het onderhoud van de molens, met name het vervangen van de roeden van de Kat en de afhandeling daarvan.
- het professionaliseren en op orde brengen van de financiën
- de samenwerking met de erfgoedpartijen op de Zaanse Schans en de pilot

Dit waren tevens de belangrijkste risico's voor de organisatie. Tijdens de vergaderingen zijn deze zaken aan de orde gebracht en besproken. Samen met de bestuurder werden afwegingen gemaakt, vragen gesteld en adviezen geformuleerd aan de bestuurder.

Toezichtdocument

In 2024 is er een brainstormsessie geweest met als onderwerp het opstellen van een toezichtkader. Het resultaat van deze brainstormsessie is een toezichtdocument waarin de Raad van Toezicht haar rol als toezichthouder, raadgever en werkgever invult, in lijn met de kernwaarden en doelen van de organisatie. Het toezichtdocument is gepubliceerd op de website van De Zaansche Molen.

Renumeratiecommissie

De Raad van Toezicht is de werkgever van directeur-bestuurder Katelijne Prinsenberg. Jaarlijks wordt een functionerings- en beoordelingsgesprek gehouden met de directeur-bestuurder door de renumeratie commissie, bestaande uit:
- Jan Goedhart
- Abel Zwart (voorzitter)

Dit gesprek heeft in maart 2024 plaatsgevonden en er is verslag van opgemaakt. De uitkomsten hiervan zijn besproken in de Raad van Toezicht vergadering.
Het beloningsbeleid is conform de Arbeidsvoorwaarden en personeelshandboek van De Wind Molen Compagnie dat per 01-01-2024 van kracht is gegaan. De directeur-bestuurder heeft een contract voor onbepaalde tijd.

[1] De code wordt ondersteund door bestuurders, toezichthouders, brancheorganisaties, het Rijk, gemeenten, de VNG, (publieke en private) fondsen en wetenschappers.

Het functioneren van de Raad van Toezicht

Om optimaal te functioneren heeft de Raad van Toezicht in het toezichtdocument vastgelegd dat de Raad van Toezicht:

- Waarden en werkwijzen uit het toezichtdocument naleeft
- Proactieve doelen stelt en duidelijke kaders communiceert
- Zich blijft professionaliseren als toezichthouder en zicht actief informeert over de relevante ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie
- Regelmatig haar eigen functioneren evalueert
- Op correcte wijze verantwoording aflegt over haar handelen

De Raad van Toezicht gebruikt bevindingen van externe toezichthouders als input en borgt samenwerking zonder rolvermenging. De Raad van Toezicht gaat alleen in gesprek met externe toezichthouders in aanwezigheid van de directeur-bestuurder tenzij vooraf anders is overeengekomen. Het is in de statuten van de vereniging vastgelegd dat de voorzitter van de Raad van Toezicht tevens de voorzitter is van de algemene ledenvergadering en in die rol de verbinding vormt tussen de Raad van Toezicht en de leden. Hiermee wordt beleidsvorming en vaststelling zichtbaar geborgd.

De auditcommissie

De auditcommissie is de financiële commissie van de Raad van Toezicht. Deze commissie toetst de financiële (vraag) stukken en adviseert vervolgens de Raad van Toezicht. De commissie heeft de directeur-bestuurder ondersteund, zowel inhoudelijk als ter voorbereiding van te agenderen financiële onderwerpen op de Raad van Toezichtvergaderingen. De commissie is een afvaardiging van de Raad van Toezicht en bestond in 2024 uit:

- Henriëtte van Westerhoven (voorzitter)
- Joop Bergevoet

In aanwezigheid van de directeur-bestuurder, de directie-bestuurssecretaris en de administrateur, is de commissie vijfmaal bijeengeweest. De voornaamste onderwerpen waren:

- Jaarrekeningen DZM en WMC 2023 en de accountantsverslagen
- Begrotingen 2024
- Optimalisering en professionalisering van de financiële administratie
- Verbetering van de management overzichten
- Meerjarenonderhoudsplan en onderhoudsbudgetten voor het erfgoed
- Financiële ontwikkelingen m.b.t. de samenwerking op de Zaanse Schans

Overzicht van hoofd-nevenactiviteiten

Naam: Jan Goedhart *Functie: voorzitter RvT* *Sinds: 16-06-2023*		
Activiteit/functie	**Sinds**	**Vergoeding**
Lid Raad van Toezicht Zaanprimair	2018	Bezoldigd
Strategisch adviseur STAK SDR beheer	2011	Bezoldigd

Naam: Abel Zwart *Functie: secretaris RvT* *Sinds: 16-06-2023*		
Activiteit/functie	**Sinds**	**Vergoeding**
Voorzitter Opleidingsraad Reddingbrigade Nederland te IJmuiden	2019	Onbezoldigd

Ambassadeur brandveilig leven Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland	2022	VNG vergoedingsregeling
Vice-voorzitter Stichting Voetveer Zaandijk	2024	Onbezoldigd

Naam: Alex van Zaane *Functie: lid RvT* *Sinds: 16-06-2023*		
Activiteit/functie	**Sinds**	**Vergoeding**
Sluiswachter bij de Hondsbossche Sluis Zaandam	2016	Onbezoldigd

Naam: Joop Bergevoet *Functie: lid RvT* *Sinds: 20-10-2023*		
Activiteit/functie	**Sinds**	**Vergoeding**
Nederlands Openluchtmuseum Directeur Bedrijfsvoering	1-2-2017	Bezoldigd
Stichting Sonsbeek Lid RvT, tevens lid financiële commissie	21-11-2023	Onbezoldigd

Naam: Henriëtte van Westerhoven *Functie: lid RvT* *Sinds: 16-06-2023*		
Activiteit/functie	**Sinds**	**Vergoeding**
Directeur RIGO Verffabriek	22-4-2022	Bezoldigd
Bestuurslid en vicevoorzitter Stichting Citymarketing Velsen	27-9-2020	Onbezoldigd

Naam: Anneke van Mispelaar *Functie: RvT lid* *Sinds: 08-04-2024*		
Activiteit/functie	**Sinds**	**Vergoeding**
Partner / dga Bureau BUITEN Economie & Omgeving, Utrecht	2011	Bezoldigd
Voorzitter Stichting Scouting Nijkerk	2023	Onbezoldigd
Bestuurslid secretaris PRO21 Nijkerk	2021	Onbezoldigd

Rooster van aftreden Raad van Toezicht

Naam	***Datum aantreden***	***Termijn***	***Aftreden/herbenoeming***
Jan Goedhart	16-06-2023	1e	16-06-2027
Abel Zwart	16-06-2023	1e	16-06-2027
Alex van Zaane	16-06-2023	1e	16-06-2027
Henriëtte van Westerhoven	16-06-2023	1e	16-06-2027
Joop Bergevoet	20-10-2023	1e	20-10-2027
Anneke van Mispelaar	08-04-2024	1e	08-04-2028

1.4 Verslag van de externe vertrouwenspersoon

De externe vertrouwenspersonen van DEVP (De Externe Vertrouwenspersoon) zijn aangesteld om beschikbaar te zijn voor medewerkers en vrijwilligers van de organisatie die ongewenst gedrag

ervaren en dat bespreekbaar willen maken. Naast een ondersteunende rol voor medewerkers heeft de vertrouwenspersoon ook een informatieve en signalerende rol voor leidinggevenden. Onze samenwerking is aangegaan per 1-01-24.

Introductie vertrouwenspersoon
Op 28 mei heeft Sophie Drenth van DEVP een introductie gegeven aan de aanwezige medewerkers in Zaandam. Naast een kennismaking is de rol van een vertrouwenspersoon toegelicht.

Melding
Het is de taak van een externe vertrouwenspersoon om naar melders te luisteren (“luisterend oor”) en melders aan de hand van een melding van advies te dienen ten aanzien van de mogelijkheden. De externe vertrouwenspersoon doet geen onderzoek naar de “juistheid” van de meldingen; de beleving van de melder staat centraal.
Het afgelopen jaar is er geen melding binnengekomen.

Aanbevelingen voor 2025
Er is geen melding gedaan afgelopen jaar wat fijn is maar aan de andere kant is het van belang om de zichtbaarheid van de vertrouwenspersoon aan te tonen. Medewerkers en vrijwilligers kunnen ongewenst gedrag ervaren en het niet durven melden. Als je dat laat bestaan dan zou het kunnen zijn dat een medewerker of vrijwilliger zich ziekmeldt of weggaat zonder dat je als organisatie op de hoogte bent van de ware reden. Het is daarom nuttig om de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon te blijven belichten. Wij kunnen hiervoor een persoonlijke tekst aanleveren voor een nieuwsbrief. Ook kan de vertrouwenspersoon op een bijeenkomst van de vereniging langs komen om zich kenbaar te maken.

2. Jaarverslag Vereniging De Zaansche Molen

2.1 Verslag Algemene Ledenvergaderingen / Leden

In 2024 werden er 2 ledenvergaderingen gehouden, deze vonden beide plaats in De Stoomhal in Wormer. De ledenvergaderingen werden gehouden op:

Datum	**Aantal aanwezige leden**
10 juni 2024	78
9 december 2024	104

In de vergaderingen stonden o.a. de volgende belangrijke onderwerpen op de agenda:
- Actualiteiten Molens en Molenmuseum
- Beleid en financiën inclusief het verlenen van decharge;
- Ontwikkelingen en stand van zaken rond de samenwerking erfgoedpartijen Zaanse Schans
- Huldeblijken aan leden die 40 jaar onafgebroken lid waren
- Presentatie vrijwilligersbeleid
- Sponsoring en vriendenprogramma

Ledenbestand

Jaar	**2022**	**2023**	**2024**
Leden (vanaf 18 jaar)	3.515	3.485	3.270
Jeugdleden (tot 18 jaar)	60	50	44
Totaal	**3.619**	**3.579**	**3.314**

We constateren de laatste jaren dat het ledenbestand aan het afnemen is. Dit komt o.a. doordat het ledenbestand vergrijst: veel trouwe leden worden ouder en zeggen op, terwijl er onvoldoende jongere leden bij komen. Daarnaast is in 2024 minder ingezet op het werven van leden, o.a. door gebrek aan vrijwilligers zodat het promotieteam minder actief op heeft kunnen treden, maar ook omdat er ingezet wordt op andere manieren om onze vereniging te ondersteunen, zoals het vriendenprogramma. Lees hierover meer in de paragraaf over de fondsenwerving.

2.2 Vrijwilligers

Onze vereniging draait dankzij de inzet van zo'n 300 actieve vrijwilligers. Er zijn veel handen nodig om de molens te laten draaien en malen en onze bezoekers, ook in ons molenmuseum te ontvangen. Zij dragen hun steentje bij in tijd door zich in te zetten bijvoorbeeld als molenaar, rondleider, suppoost of caissière, voor promotie, educatie en het rondbrengen van de Windbrief. Traditioneel werd ook in 2024 weer het vrijwilligersfeest "Het Bestvat" georganiseerd. Zo'n 95 vrijwilligers woonden het feest in molen De Schoolmeester bij, onder het genot van lekker eten en drinken en een leuke quiz. Daarnaast werden er voor de verschillende vrijwilligersgroepen/locaties verschillende activiteiten georganiseerd.
Van de vrijwilligersruimte "Op zolder" in het Molenmuseum werd dankbaar gebruik gemaakt en steeds vaker ook voor die ruimte een volle agenda.

In 2024 is er gewerkt aan het samenstellen van een vrijwilligersbeleid voor alle vrijwilligers van De Zaansche Molen. Een belangrijke stap omdat er vanuit het verleden een divers beleid ontstaan was, met verschillende vormen van vrijwilligerscontracten, verschillende vormen van vergoeding en overige afspraken. De basis voor het nieuwe vrijwilligersbeleid is dat het eenduidig, actueel en professioneel moest zijn. Het bestuur heeft het beleid met behulp van een externe adviseur en met adviezen van de Vrijwilligers Advies Commissie (zie ook 2.3) samengesteld en de Raad van Toezicht

heeft het vrijwilligersbeleid en -reglement in november vastgesteld, zodat het per 1 januari 2025 geïmplementeerd kan worden.

2.3 Verslag Vrijwilligers Advies Commissie (VAC)

Door Sjoerd Meijeringh en Rick Struik

De Vrijwilligers Advies Commissie is in het leven geroepen om een platform te bieden voor de vrijwilligers van De Zaansche Molen om mee te denken en gevraagd en ongevraagd advies te geven aan directie en Raad van Toezicht over alle zaken die betrekking hebben op het vrijwilliger schap bij vereniging De Zaansche Molen.
Er was begin 2024 gelegenheid om in te schrijven als lid van de commissie. Zes vrijwilligers hebben zich aangemeld. De commissie is formeel opgericht op 23-04-2024.
Leden van de commissie waren:

- Marlene Bos (secretaris)
- Margret Stam
- Nellie van Dijk
- Klaas Jacobs
- Peter Moerland
- Henk van Ruler
- Rick Struik: De commissie heeft op eigen initiatief Rick Stuik als voorzitter gevraagd en benoemd voor de commissie.
- Sjoerd Meijeringh: neemt als vrijwilligerscoördinator namens de organisatie zitting in de commissie.

De commissie heeft zich op verzoek van de directeur-bestuurder vrijwel direct gericht op advies over een nieuw te ontwikkelen vrijwilligersbeleid voor De Zaansche Molen. In 2024 is de VAC een viertal keer in vergadering tezamen gekomen. De commissie is minutieus te werk gegaan bij de advisering over het nieuwe vrijwilligersbeleid en heeft hierover veelvuldig contact gehad met de directie. Vrijwel alle adviezen zijn overgenomen door de directie en zijn terug te vinden in het nieuwe beleid. Over een aantal zaken die rechtstreeks betrekking hebben op financiële aspecten heeft de commissie gemotiveerd geen advies willen uitbrengen. De ingangsdatum van het nieuwe vrijwilligersbeleid is 1 januari 2025.
Eind 2024 heeft de commissie ongevraagd een uitgebreid advies uitgebracht aangaande het veiligheidsbeleid bij De Zaansche Molen. Dit advies zal door de directie worden geanalyseerd in de verder uitwerking van het veiligheidsbeleid van de vereniging.
In december 2024 besluit het merendeel van de leden van de commissie om de taken, om uiteenlopende individuele redenen, neer te leggen, zodat er in 2025 een nieuwe wervingsactie georganiseerd zal moeten worden.

2.4 Verslag Museum Advies Commissie en Molenmuseum

Door Henk Heijnen, Fulco Rol en Jim Krab

Introductie

De vereniging steunt op twee pijlers: het beheer en behoud van de molens enerzijds, en het vertellen van het verhaal van de geschiedenis en betekenis van de Zaanse industriemolens anderzijds. De Museum Advies Commissie is verantwoordelijk voor het advies en het uitvoeren van het beheer en presentatie van de museale collectie. Dat laatste gebeurt in de molens, maar meer nog in het Molenmuseum.

Museumcommissie

In 2024 bestond de museumcommissie uit de volgende leden:

- Martin Schaap (voorzitter),
- Henk Heijnen (hoofdconservator),
- Sjors van Leeuwen (vrijwillig molenaar),
- Fulco Rol (collectiebeheerder, molenaar),
- Eric Duyvis (vormgever)
- Jim Krab (museumbeheerder).

Naast aandacht voor praktische zaken zoals het vinden van opslagcapaciteit voor museumobjecten binnen en buiten de muren van het museum, het onderhoud aan de vaste presentatie en het werken aan oplossingen voor de klimaatbeheersing, schenkt de museumcommissie ook aandacht aan verdere aanpassingen en verbeteringen in de presentatie van het Molenmuseum.
Daarnaast is er een programma met tijdelijke tentoonstellingen. Uitgangspunt is dat museum en molens elkaar versterken en als geheel een samenhangende presentatie bieden. Een presentatie die zowel voor molenkenners als voor een breed publiek interessant, verrassend en onderhoudend is. Dit streven kreeg gestalte onder de noemer Wereld van Windmolens.

Tentoonstellingen

Er zijn ieder jaar twee tijdelijke tentoonstellingen: één in de winter en één in de zomer. Afwisselend zijn er tentoonstellingen voor een breed publiek, en verdiepende tentoonstellingen voor de meer ingevoerde molenliefhebbers.

Het Fortuin. De tragische geschiedenis van een papiermolen Het Fortuin

In het voorjaar van 2024 was papiermolen Het Fortuin het onderwerp. De directe aanleiding vormde het enige tijd daarvoor verworven schilderij met het portret van de molen. Het werk sierde lange tijd het hoofdkantoor van de firma Van Gelder Zonen (een papierconcern van internationale betekenis).

Het schilderij van het fortuin van een onbekende maker werd aan het begin van de 19e eeuw gemaakt. Het jaartal 1783 dat in lijst in hout is gesneden, memoreert vermoedelijk het huwelijk tussen Pieter Smidt van Gelder (1762 – 1842) en Dieuwertje Schouten (1760 – 1827).
Dieuwertje was de dochter van Maarten Schouten, de papierfabriek waar Pieter in de leer was. Pieter gaf de aanzet voor het latere papierconcern.
In 1837 kocht Van Gelder Schouten & Comp. de witpapiermolen Het Fortuin en plaatste er een papiermachine en twee stoommachines in.
Het schilderij kon worden verworven dankzij een bijdrage van het Fortuinfonds.

De tentoonstelling werd op 12 januari geopend. Stadsdichter Reinier Fosch droeg een gedicht voor, Katelijne Prinsenberg heette iedereen welkom en Henk Heijnen gaf een korte lezing met de titel ‘Een raadselachtige geschiedenis’. Bij de opening kregen genodigden een Fortune cookie. Hierin was verpakt een gezegde uit de 18e eeuw:
’t papier lijdt al, en nimmers kijft,
Wat dat de mensche daer op schrijft.
Vrij vertaald: het papier is geduldig en verzet zich niet tegen datgene wat er op geschreven wordt.

Makers van Molens
Deze tentoonstelling vroeg aandacht voor het ambacht van molenmaker. Want de bijna 1200 molens die hier de afgelopen eeuwen stonden, werden niet alleen bemensd door de molenaars en hun maalploegen, maar ze moesten ook worden gebouwd, verbouwd, aangepast, verhuisd, herbouwd, gerestaureerd en onderhouden.
En net zoals de industriemolens bijna allemaal verdwenen, was het vak van molenmaker ook bijna verdwenen. De houten molens werden stenen fabrieken, het traditionele gaandewerk werd vervangen door machines van metaal. Op zijn best werd de molenmaker weer een ‘gewone’ timmerman of een fabriekenbouwer. Terwijl het een specialist was. De vakkennis werd doorgegeven en vandaag telt de Zaanstreek een aantal uitstekende molenmakers.

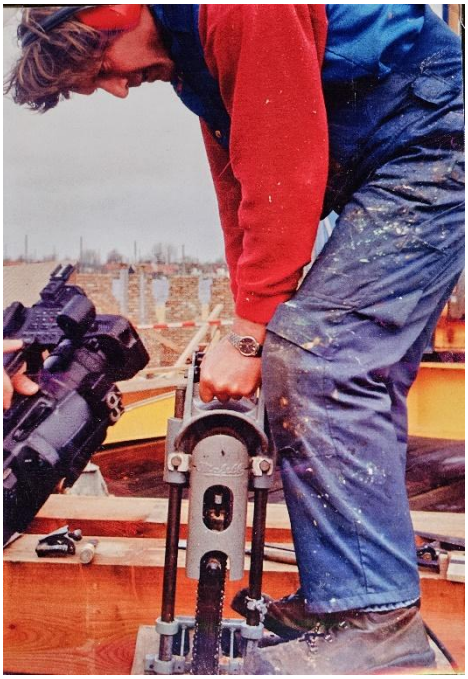

Molenmaker Ron Blonk aan het werk

De tentoonstelling Makers van Molens opende op 14 juni. Tijdens de opening vertelde molenmaker Ron Blonk iets over zijn vak. In de vitrine werd bijgaande foto van hem getoond.

De geschiedenis van de Zaanse molenmakerijen is zeer groot. De kennis over die bijzondere bedrijfstak wordt nog iedere dag aangevuld. Molenmakerijen stonden in direct contact met vele toeleveringsbedrijven. De Zaanse molens zijn vandaag in prima conditie dankzij de kunde en kennis van molenmakers.

In de tentoonstelling werd ingegaan op de uitvindingen, de gereedschappen en de geschiedenis van de molenmakerijen en hun relatie met de Zaanse molens. Op de vloer lag een duimstok die een verbinding maakte tussen de tentoonstelling en de molenmakerij in de vaste opstelling.

Collectie De Zaansche Molen (door Fulco Rol)

Naast het onderhouden van 13 industriemolens en een Molenmuseum, is één van de doelstellingen sinds het oprichten van De Zaansche Molen in 1925, het vastleggen, beschikbaar stellen en verspreiden van kennis over de ooit 1200 molens en alles wat daarmee in verbinding staat en stond. In de bijna 100 jaar dat De Zaansche Molen bestaat is een grote collectie met gebruiksvoorwerpen, gereedschappen, schilderijen, tekeningen, beeldmateriaal, etc. geschonken en verzameld. Alles bij elkaar vormt het de basis voor zowel het Molenmuseum alsmede het verhaal dat op onze molens wordt verteld.

Om de collectie te ontsluiten en te tonen het grote publiek, heeft De Zaansche Molen sinds 1998 een online beeldbank waar een groot deel van alle voorwerpen, archiefstukken en het beeldmateriaal kan worden bekeken en/of geraadpleegd. De beeldbank is te vinden onder de URL https://beeldbank.zaanschemolen.nl/.

De collectiebeheerder van De Zaansche Molen, sinds 2015 Fulco Rol, is verantwoordelijk voor de registratie, beschrijvingen en de fysieke controle van de museale objecten en het ontsluiten van de collectie op de beeldbank.
De collectie bestond in 2024 uit ruim 4000 museale voorwerpen zoals gereedschappen, schilderijen, molenonderdelen, etc., 52000 foto's, ansichtkaarten, negatieven, dia's, etc., 2900 boeken, 1500 documenten en ruim 2000 kaarten en technische tekeningen. Het registeren en beschrijven zal nog vele jaren duren, dit is een continu proces vanwege aanwinsten, maar ook door het opduiken van nieuwe inzichten, feiten en wetenswaardigheden. Het laatste leidt weer tot aanpassingen aan de bestaande teksten.

Ook dit jaar werd de collectiebeheerder geholpen door een vaste ploeg vrijwilligers met ieder hun eigen specialisatie, bestaande uit Sjors van Leeuwen, Gijs van Soest, Jan Klees, Arie Butterman en Martin Schaap. Van Leeuwen heeft zich dit jaar voornamelijk bezig gehouden met het registreren van de boeken die eerder werden geschonken door de familie Van der Horst, Van Soest houdt zich bezig met de museumstukken in het depot in molen het Pink. Arie Butterman redigeert de teksten van de beeldbank, Jan Klees heeft dit jaar de archiefstukken van de verenigingsgeschiedenis geregistreerd en geordend.

In 2024 zijn ruim 8000 voorwerpen beschreven, gescand en toegankelijk gemaakt op de beeldbank. Op 2 januari 2024 werd inventarisnummer 0034891 aangemaakt, op 28 december werd nummer 0043082 geregistreerd als laatste van het jaar. Tegen het einde van het jaar tikte de beeldbank ruim 42.000 items aan.

Naast het registreren van vele voorwerpen, is het materiaal van een aantal specifieke plaatsen, molens en personen voorzien van informatie en gepubliceerd op de beeldbank. Hieronder een selectie.

- Papierfabriek de Eendracht in Wormer, de molen en het bedrijf Van Gelder Zonen. Hierbij bevindt zich ook het model van molenmaker Wakker.
- Het dorp Westzaan. Het deel vanaf het einde van de Middel tot aan de Kikkertse Kluft.
- Documentatie van de oprichting van De Zaansche Molen en de gegevens over de eerste jaren.
- Beeldmateriaal betreffende tentoonstellingen gehouden in het Molenmuseum in de jaren '70, '80 en '90.

De beschrijvingen die worden gemaakt voldoen aan een aantal belangrijke criteria: wat zien we, waar én wanneer, indien mogelijk waarom, welke kant kijken we op, wie staan erop en wat valt er verder nog te vertellen.

Het onderzoek naar deze specifieke onderwerpen leidt regelmatig tot nieuwe feiten, wetenswaardigheden en inzichten. Deze informatie wordt gepubliceerd bij de records in de beeldbank. Mede hierdoor vormt de beeldbank een steeds grotere bron voor allerlei onderzoek.

Dat de beeldbank steeds vaker wordt geraadpleegd blijkt uit een stijging van het aantal verzoeken voor beeldmateriaal, voornamelijk ten behoeve van publicaties van collega erfgoedorganisaties. Ook komen er soms uit onverwachte hoek aanvragen, zo kregen wij dit jaar een verzoek voor beeldmateriaal van iemand die de geschiedenis van transportbedrijf Rob van Twist uit Dordrecht aan het onderzoeken is. Met het transportmateriaal van dit bedrijf werd in 1968 de verplaatsing van oliemolen de Zoeker van Zaandijk naar Zaandam georganiseerd.
Verder wordt er met grote regelmaat geput uit de collectie voor onze eigen windbrief, tentoonstellingen, sociale media en boekpublicaties, waaronder 'het Blauwepad', 'Claude Monet in Zaandam', 'Het bewaarde erfgoed', 'Stuurman – Een Zaanse familie en haar cacaobedrijf 1908-1988' en natuurlijk het aankomende eigen jubileumboek.

Naast al deze werkzaamheden zijn in 2024 ook belangrijke delen van de collecties van Jo Vooren en van Cees van der Horst gedigitaliseerd en gepubliceerd.

Restauraties
In 2024 is gestart met de restauratie van het tegeltableau 'De Oude Wolf', inv. nr. 0001667, afkomstig uit de gelijknamige lakfabriek aan de Kalverringdijk en voorheen ingemetseld in de noordmuur van het oude Molenmuseum aan de Museumlaan. De tegels zijn door restaurateur van keramiek en glas, Roosmarijn van Beemen van de oude drager verwijderd en zullen in de loop van 2025 gerestaureerd worden en op een nieuwe drager worden bevestigd. Hierna krijgt het weer een plekje bij het museum.

Beeindiging bruikleen
In 2003 kreeg De Zaansche Molen 8 molenmodellen in bruikleen van de familie De Vries. Deze modellen waren gemaakt door oud-molenmaker Arend de Vries uit Zaandam. Na veel wikken en wegen heeft de museumcommissie besloten om de bruikleen te beeindigen en de modellen terug te geven aan de familie. De modellen zijn hierna verhuisd naar het erfgoedpark 'De Hoop' in Uitgeest waar zij permanent kunnen worden bekeken. Hier komen zij veel beter tot hun recht.

Aanwinsten
In 2024 werd de collectie weer uitgebreid met vele schenkingen.
- Diverse foto's met leden van de familie Stuurman, bewoners en eigenaars van onze meelmolen De Dood.
- Diverse foto's van molenmaker Gerrit Husslage.
- Collectie fotoboeken van molenmaker Nico Maas
- Diverse foto's van molenaar Piet Klees van pelmolen Het Prinsenhof
- Het archief van Kees Hoope, technisch adviseur van De Zaansche Molen van 1976 tot 1979.
- Een kalender met tekeningen van Frans Mars
- Een olieverfschilderij van molen De Held Jozua gemaakt door Willem Jansen uit Westzaan
- Een glasnegatief van houtzaagmolen De Tweeling in Westzaan
- Een originele ets van de vrijheidsboom op het kerkplein in Zaandijk uit 1795
- 50 dia's gemaakt eind jaren '70, begin jaren '80 van activiteiten betreffende De Zaansche Molenjeugd.
- Een verzameling negatieven en dia's gemaakt door molenaar Piet Kaal van oliemolen De Zoeker met betrekking tot deze molen.
- Een exemplaar van het boek 'Zaens Skoon' van Remmet Ouwejan, speciaal in Sepia gedrukt, nr. 37 van 50, speciale uitgave die niet in de handel is verschenen
- Een bronzen model van een pelmolen
- Fotoverzameling van molens, fabrieken en dorpsgezichten, verzameld door Cees Krijt, oud-molenaar van De Kat, bestaande uit 20 boeken.

Genoemde schenkingen zijn slechts een selectie van alles wat wij mochten ontvangen.

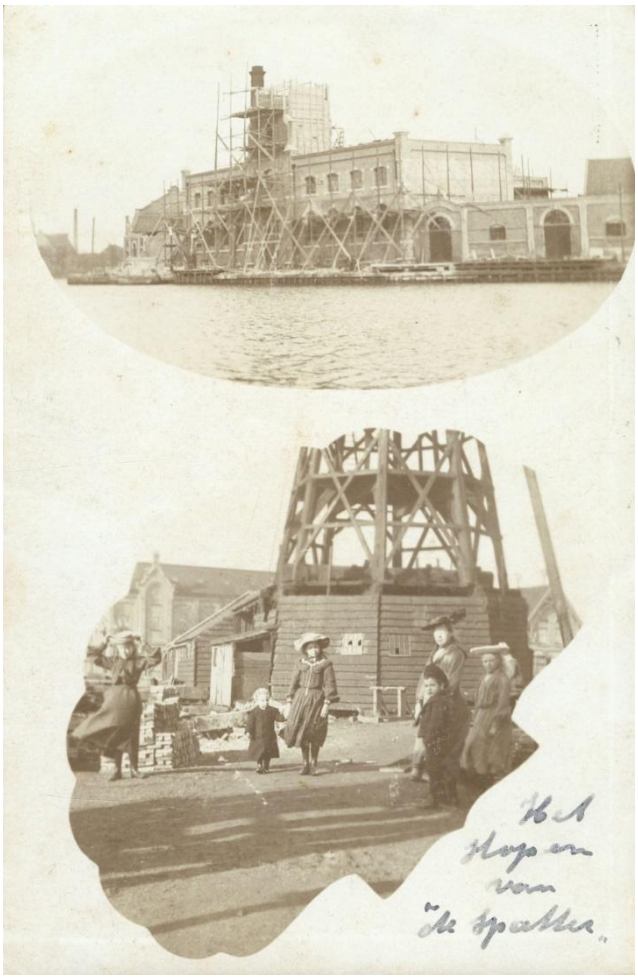

Inventarisnummer 0043082 (het laatste geregistreerde collectie object in 2024): herbouw van oliefabriek de Liefde en afbraak oliemolen De Spatter, voorjaar 1905. Schenking uit de collectie van Cees Krijt.

Museumteam (door Jim Krab)

In 2024 werden bezoekers wederom ontvangen en wegwijs gemaakt in het museum door een enthousiast team aan vrijwilligers. In totaal waren er door het hele jaar heen een veertigtal mensen actief in het Molenmuseum, onderverdeeld in baliemedewerkers en suppoosten, die zo veel mogelijk in beide functies actief waren.
In de winterperiode was het museum geopend van 12 tot 17 uur en vanaf 1 maart van 10 tot 17 uur. Op 1 november volgde weer de winter openstelling met een aangepast rooster waarbij openingstijden van 12 tot 16 uur werden aangehouden. Op die manier kon het Molenmuseum opengesteld worden met een minimale. Dit is door alle betrokkenen goed ontvangen.

Bezoekers

Door de flexibiliteit en inzet van onze vrijwilligers hebben nog meer bezoekers kennis kunnen maken met het museum, en met de vereniging en haar missie: beheer en behoud van het industriële molenerfgoed! Voor de toekomst zullen er bij grotere bezoekersaantallen nog verdere aanpassingen nodig zijn. Er is verder gewerkt aan het uitzetten van een professionele aanpak op de werkvloer. Uiteindelijk hebben wij in het afgelopen jaar ruim 43.000 bezoekers mogen ontvangen!

Onderhoud

Er is onderhoud gepleegd aan het museum, waaronder een noodzakelijke reparatie van het riool. Hierdoor loopt het toilet weer door. Verder onderhoud is er geweest aan de warmtepomp en de klimaatbeheersing waardoor dit laatste iets beter beheersbaar is geworden. De vrijwilligers hebben waar mogelijk aan de hand van de schoonmaakroosters meegeholpen aan het onderhoud van het interieur van het museum.

Onze tuinmannen hebben de directe percelen rond het gebouw opgeruimd en veel puin weg gewerkt. Het heeft het terrein een stuk veiliger én veel aantrekkelijker gemaakt. Dit deden ze naast hun gebruikelijke onderhoud van het molenspeelerf.
Er zijn meerjarige contracten met een aantal externe onderhoudspartijen afgesloten. Dit leverde een beter overzicht en inzicht op voor wat betreft de operationele kosten en kosten op de middellange en langere termijn. Verdere ontwikkelingen hiervan worden nader uitgewerkt. Denk hierbij aan het onderhoud van de zonnepanelen en verduurzaming op verschillende terreinen. In een bredere context binnen de vereniging is samengewerkt om aanpassingen in en rond het museum te realiseren.

Videostill uit de instructiefilm over het openen en sluiten van het Molenmuseum.

2.5 Verslag Technische Advies Commissie (TAC)

Door Matthijs Ero en Fulco Rol

Inleiding

Het hoofdbestanddeel van de werkzaamheden van de Technische Advies Commissie (TAC) wordt gevormd door het onderhoud aan de molens. Daarnaast zijn er beheerstaken waar de commissie uitvoering aan geeft. Zo werd in 2024 een molenaarscommissie geïnstalleerd onder auspiciën van de TAC. Deze commissie brengt advies uit aan het bestuur voor het aanstellen van molenaars. Inmiddels is deze nieuwe manier van werken bij de benoeming van de molenaars van De Gekroonde Poelenburg en De Huisman in de praktijk gebracht.

Hiernaast werkt de TAC ook aan het verbeteren van procedures. Nadrukkelijk niet bedoeld een meer bureaucratische manier van werken op te zetten, maar om de kwaliteit en de veiligheid te vergroten. Daarom liepen ook in 2024 de controles van brandveiligheidsmiddelen door en werd ook de APK-M (algemene periodieke keuring voor molens) bij verschillende molens uitgevoerd. Het blijkt een ideale methode om tekortkomingen vroeg te constateren waardoor de staat van de molens beter wordt. De kosten lopen hoegenaamd niet op: gebreken worden namelijk eerder ontdekt.

Het is intussen meer regel dan uitzondering geworden dat projecten die worden opgestart meer dan een jaar doorlooptijd kennen. Voordat een werk daadwerkelijk aanvangt, zijn er meestal maanden verstreken. Op zich kan dat voor de onderhoudstoestand van de molens niet direct kwaad. Op urgente zaken wordt sneller geacteerd. Echter vergt de lange doorlooptijd veel meer van de TAC. Er lopen meer projecten gelijktijdig terwijl bijv. subsidies wél op tijd verantwoord moeten worden. Daarnaast lopen de kosten op door materiaal- en loonstijgingen. Dit verschijnsel, dat voor alle branches geldt die met ambachtelijke bedrijvigheid hebben te maken, kost de TAC meer inspanning. Verontrustend is dat er geen zicht is op verbetering van die situatie. De instroom van jonge mensen die een ambachtelijk vak willen leren is niet op het gewenste niveau. Zo heeft de opleiding Technicus

Hout & Restauratie in Zaandam, waarmee we in 2024 een samenwerking startte, nog niet voldoende instroom van leerlingen om goed te kunnen floreren.

In 2024 werden ook alle onderhoudssubsidies aangevraagd voor de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM). Deze subsidie kent een zes-jarencyclus. Voorafgaand aan de aanvraag van de nieuwe periode zijn alle molens door een externe partij geheel geïnspecteerd. De voor de subsidie noodzakelijke instandhoudingsplannen werden opgesteld door molenadviesbureau EAGM uit Montfoort. Ook de eerdere SIM-perioden waren zij ons van dienst hetgeen tot een efficiënte samenwerking tussen hen en de TAC leidt. De SIM is recent geïndexeerd, maar voor de grote industriemolens van De Zaansche Molen altijd tekort. Niettemin zijn we heel blij dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) al onze aanvragen voor de periode 2025-2030 heeft gehonoreerd.

Tot slot werd in het achterliggende jaar doorgewerkt aan het project om de walbeschoeiing bij verschillende molenerven te vervangen. Zoals gebruikelijk bij De Zaansche Molen kijken we dan ook naar de historische betekenis van de molenerven in de Zaanstreek. Duidelijk is dat het authentieke beeld versterkt kan worden. De TAC werkt daarom aan een historisch onderzoek over molenerven zodat we hier bij de vervanging van de beschoeiing rekening mee kunnen houden. O.a. in Zuid-Holland heeft een vergelijkbaar onderzoek naar erven plaatsgevonden.

Samenstelling
De Technische Advies Commissie bestond dit jaar uit:

- Fulco Rol
- Jan Lange
- Peter Hoveling
- Henk Kroes
- Jan Doodeman
- Martin Schaap
- Sjors van Leeuwen
- Jan ter Wisscha (secretaris)
- Matthijs Ero (voorzitter)

Op volgorde van verwerving door De Zaansche Molen volgen hier de gebeurtenissen per molen over 2024:

De Molens

Het Pink
Voor deze molen is al enige jaren een groot restauratieproject in voorbereiding. Met name de vergunningsprocedure bij de gemeente eiste veel van de TAC en molenadviseur Van Reeuwijk. Hierdoor konden we een jaar later de benodigde subsidies aanvragen. De belangrijkste kwam van de provincie Noord-Holland. Dat traject verliep wél voorspoedig; in december mochten molenaar André Koopal en voorzitter van de Raad van Toezicht Jan Goedhart op het provinciehuis de toezegging van € 411.284,- in ontvangst nemen. We zijn verheugd dat we in het voortraject in contact zijn gekomen met de Stichting Edwin Bouw Fonds. Zij hebben ons geweldig geholpen waardoor we de verdere financiering van het project met vertrouwen tegemoet kunnen zien. Het zal een heel bijzondere restauratie worden: niet alleen vanwege de omvang, maar ook door de unieke te restaureren onderdelen en het terugbrengen van originele details. De TAC kijkt er erg naar uit.

Op de molen zelf is in afwachting van de het project niets bijzonders gebeurd. Wel bezweek de ophanging van de vangstok hetgeen de molenaars zelf herstelden. Dit geeft maar aan dat de restauratiebehoefte urgent wordt. De molen is wekelijks in bedrijf geweest waarbij André kan rekenen op enkele jeugdleden van de vereniging en trouwe mensen als Christiaan Smit en Peter Bank. De ploeg bracht in eigen beheer en in afstemming met de museumcommissie folie aan op de zolder van de noorderschuur. Deze ruimte is in gebruik als museumdepot. De folie, welke geheel reversibel is aangebracht, zal het klimaat wezenlijk moeten gaan verbeteren. Vrijwillig collectie-beheerder Gijs van Soest is wekelijks in het depot actief een houdt de zaken daar keurig bij.

Tot slot is vermeldenswaardig dat molenaar André Koopal op 3 februari tijdens de ledenvergadering van De Hollandsche Molen een Jaarprijs van het Molengiftenfonds Vernuft en Volharding in ontvangst mocht nemen. Dit vanwege zijn grote en jarenlange betrokkenheid bij diverse Zaanse molens, hij nieuwe molenaars enthousiasmeert, leiding geeft aan de jeugdafdeling, onderricht geeft voor het Gilde van Molenaars en hij het dagelijks beheer heeft over Het Pink.

De Koker

De Koker stond het jaar 2024 in het teken van een volledige schilderbeurt. Zodra schilder Hein Slegt uit Edam startte, was de molen maandenlang het toneel van ladders en hoogwerkers. Naast het schilderwerk waren bijkomende werkzaamheden er de oorzaak van dat het werk langer duurde dan verwacht. Ook het handig plannen alsmede het weer maakte dat het werk pas in 2025 geheel afgerond wordt. Eén van de bijkomende timmerwerkzaamheden betrof het secreet boven de sloot. Dit was al vaker opgelapt en dat leek nu geen verstandige keuze meer. Stefan Witteman ontwierp en maakte een heel fraai exemplaar en verving tevens twee houten trappen bij de molenschuur. Verschillende malen werd de molenmaker opgetrommeld om klein houtrotherstel te verrichten. Ook werden aangetaste plekken in de staartconstructie uitgehakt en goed ingeschilderd om verdere houtrot te voorkomen. De molenschuur werd flink in de teer gezet waarbij loszittende onderlagen zorgvuldig werden verwijderd. Alles zeer grondig.

Voor molenaars Ton Leegwater en Simon van der Meer en hun assistent Gert Zwagerman was er daardoor wel minder werk. Slechts op enkele momenten konden de mannen malen. Ook lukte het niet om de eigen bevoorrading van de eigen winkels (in De Koker en De Huisman) op peil te houden. Molenmakerij Saendijck verving alle planken van het hek rond het molenerf. Daar het oude geheel was geschilderd en onderhoudsintensief, is nu besloten blankhouten delen toe te passen hetgeen de landelijke uitstraling van de molen ten goede komt. Aan het Oosteinde op een kavel naast de molen wordt een plan ontwikkelt welke in de molenbiotoop van De Koker staat. De Zaansche Molen maakte hiertegen bezwaar, deze procedure is nog lopende. Het is zeer te hopen dat het ontwerp zal worden aangepast.

Vermeldenswaardig in de inzet van molenaar Ton die in de Windbrief aandacht vestigde op de ontwikkelingen op het ijsbaanterrein en het Kerkepad in Wormer. Dit tast de natuurwaarden aan en bederft het vrije zicht op het Wormer- en Jisperveld waarin De Koker zo'n vaste waarde is.

De Bleeke Dood

Net als in 2023 bestond een aanzienlijk deel van het onderhoud aan De Dood uit schilderwerkzaamheden. Aangezien het vrijwel ondoenlijk is, vanwege het kolossale oppervlak van de molen, om deze in zijn geheel te schilderen, wordt het schilderwerk al sinds een aantal jaar in fases uitgevoerd. Zodoende zijn 2024 de stelling en de onderbouw van de molen voorzien van een nieuwe verflaag. De werkzaamheden zijn in september en oktober uitgevoerd door schildersbedrijf Van der Werff uit Assendelft. Voor het lastige werk onder de stelling had men een speciale hangsteiger aangebracht. Plaatselijk houtrotherstel werd door de molenmaker uitgevoerd.
Voorts is de molen aan het begin van het jaar aangesloten op het diepriool, daarmee konden de plannen die op tafel lagen voor het ingraven van een IBA of septictank worden opgeborgen in de map met zoekgeraakte stukken. Van het gaande werk werd de taats van het spil gerepareerd. De Dood wordt bewoond en bemalen door Rick Bakker, daarbij krijgt hij geregeld hulp van Job de Groen.
Aan het eind van het jaar stond de molen in rouw vanwege het overlijden van oud-molenaar (en molenmaker) Gerrit Smit. Gerrit betrok met zijn jonge gezin in 1967 de woning naast molen De Dood en werd molenaar. Na het uitvliegen van de jongen woonde hij daar met zijn vrouw Lena en vormden zij samen het echtpaar dat het molenwinkeltje bestierde. Ruim 50 jaar was Gerrit huurder/bewoner en molenaar van molen De Bleeke Dood. De laatste jaren werd hij liefdevol verzorgd in verpleeghuis het Guisveld en overleed op 2 november op 85-jarige leeftijd.

De Ooievaar

Opvallend was dat het in 2024 vaak vanuit de zuidoostelijke hoek waaide. Een ongunstige windrichting voor De Ooievaar omdat de windtoevoer dan wordt gehinderd door de fabriek van buurman Duyvis/PepsiCo. Soms waaide het dagenlang vanuit die hoek, een verschijnsel dat zich in de afgelopen decennia zelden voordeed. Het resultaat is dat de molen op die dagen nauwelijks kon draaien. Niettemin heeft het molenaar Matthijs Ero niet weerhouden wekelijks op de molen actief te zijn. Naast het draaien en olieslaan, doet hij er graag teerwerk en werden op een warme zomerdag de vorig jaar nieuw aangeschafte winterzeilen behandeld. Dit om enerzijds de weersbestendigheid te vergroten en anderzijds het zeildoek van de juiste roodbruine okerkleur te voorzien.

Door de molenmaker werden reparaties aan de staartbalk en een lange schoor verricht. Door op tijd klein houtrot weg te werken worden grote investeringen vooruit geschoven. Verder werden alle spaken en vuisten van het oliewerk nagezien. Na de grote restauratie van het oliewerk zo'n 6 jaar geleden, was dat eigenlijk niet meer goed nagezien. Tevens werden de halsstenen van de wentelas opgehakt en deze as iets hoger teruggelegd. Van een korte schoor brak de bout in de achterbalk. De molenaar knopte deze op tijd vast zodat er geen valgevaar ontstond. Zeilmakerij de Kaapstander leverde twee witte katoenen zomerzeilen. De molen was verschillende keren opengesteld. Vanzelfsprekend op de molendagen in mei en september waarbij op trouwe assistentie van Kenzy Nieuwhof kon worden gerekend. Op 21 september werd voor familieleden van personeel en omwonenden van Duyvis/PepsiCo een open dag georganiseerd. Behalve dat het terrein feestelijk werd aangekleed, konden deelnemers aan deze dag ook De Ooievaar bezichtigen waarvan enkele tientallen gebruik maakten.

De Kat

Hoewel de molen in 2023 moest worden stilgezet wegens een fikse scheur in het staal van één van de roeden, lukte het al in april om De Kat weer veilig aan het werk te krijgen. In deze tijd waarin er een overvraag naar molenroeden is, waren we heel blij met de medewerking van Wiekenmakerij Vaags die deze met voorrang voor ons hebben gemaakt. Restauratiebedrijf Nieuwenhuijs & Peetoom B.V. tafelde de beide roeden bij hun werkplaats in Krommenie op waarbij veel oog was voor authentieke detaillering. Tevens maakte zij daar alvast de nieuwe staartbalk pasklaar en werd een nieuw kruirad vervaardigd. Dit zodat wanneer de kraan bij de molen aanwezig is, deze onderdelen gelijk kunnen worden aangebracht. Na de voorbereidingen gingen de roeden, staart en kruirad per dekschuit, geduwd door motor-sleepboot 'Albert' richting De Kat waar het op vrijdag 5 april met een telekraan vanaf een ponton werd aangebracht. Het weer maakte het op sommige momenten een spannende gebeurtenis. Daar van beide roeden één end voorzien was van hekwerk, ving het al snel veel wind. Nadat de roeden waren aangebracht, werd de molen met de oude staart omgekroden en werd de staartbalk omgewisseld en het nieuwe kruirad aangebracht. Op de zaterdag erna werkten de molenmakers door zodat het nieuwe kruis aan het einde van die dag al even zijn eerste rondjes

maakte. In de week daarop werd alles afgewerkt, werden de zomerzeilen voorgehangen en was de molen weer in bedrijf.
Nadat de scheur in de gedemonteerde roede was onderzocht en het ontwerp ervan opnieuw was berekend, kwam uit de bus dat de roeden-richtlijn 2011 van de RCE niet voldeed. Vanuit deze overheidsdienst wordt daarom nog gewerkt aan een tegemoetkoming voor deze vervangingsoperatie. Ook werd duidelijk dat naast De Kat volgend jaar ook in De Poelenburg en De Schoolmeester om diezelfde reden nieuwe roeden moeten worden aangebracht.
Vanuit het regulier onderhoud stond De Kat dit jaar op de planning om geschilderd te worden. Schilder Bommerson uit Assendelft voerde dit werk uit en werd daarbij hevig gestoord door het wisselvallig voorjaarsweer. Tegelijkertijd werd door Nieuwenhuijs & Peetoom nieuwe stroppen om de schoren aangebracht. Daarbij werd ontdekt dat de achterbalk slecht is en niet meer te repareren. Hoewel dat het functioneren van de molen nog niet in gevaar brengt, heeft de TAC wel alvast een eiken balk voor dit doel aangekocht. Ook bleek de band rondom de kuip op de koppelingen doorgeroest. Hiervoor werd een roestvrijstalen exemplaar besteld, deze zal volgend jaar worden aangebracht. Het dek van de kraangang is behoorlijk aangetast, hiervoor heeft De Zaansche Molen een partij hout gekocht. In mei was molenaar Piet Kempenaar 50 jaar getrouwd met zijn Hanneke. Hiervoor stond de molen enige dagen mooi.
Ondanks al deze activiteiten lukte het de molenaars Robbert en Piet Kempenaar, Mats Faber, Herman Ossebaar en Paul Buurmans de molen weer veel in werking te zetten en duizenden bezoekers te ontvangen en rond te leiden. Daar niet alle molenaars nog evenveel konden draaien werd een nieuwe molenaar aangesteld in de persoon van Job de Groen. Een jonge enthousiasteling die veel om het ambacht geeft.

Het Prinsenhof

Het Prinsenhof is een van de laatste Zaanse molens waar men met enige fantasie hetzelfde kan ervaren als de molenaars 200 jaar terug deden. De hoogst authentieke molen gaat één op één samen met de hoge natuurwaarde van het Westzijderveld. Ondanks dat de molen in een Natura 2000 gebied ligt en letterlijk op een steenworp afstand van het van rijkswege beschermde dorpsgezicht Westzaan, blijft waakzaamheid voor aantasting van de omgeving geboden. Zodoende werd er in het voorjaar een bezwaarschrift ingediend tegen de bouw van een betonnen brug in het land even ten zuiden van de molen.
Aan de molen is in 2024 geen noemenswaardig onderhoud gepleegd, de molen verkeert dan ook in een uitstekende conditie, wel zal er in de aankomende periode groot onderhoud gepleegd worden aan de stelling. Verantwoordelijk molenaar is Rick Bakker, daarbij wordt hij geholpen door Bart

Nieuwenhuijs, Gerrit Gelderman, Gerrit Volkers en Bert Smit. Gezamenlijk droegen zij de zorg voor de molen en het erf. Helaas overleed aan het begin van het jaar het markante en zeer gewaardeerde maalploeglid Fred Eerenberg. Vanwege zijn overlijden stond de molen in de rouw.

De Gekroonde Poelenburg

In 2024 gaf verantwoordelijk molenaar Martin Schaap te kennen dat hij deze functie, die hij voor bijna 25 jaar heeft uitgeoefend, wilde overdragen aan een nieuwe en jongere generatie. Er volgde een sollicitatieprocedure waarna maalploeglid Rick Struik werd aangesteld als nieuwe molenaar van De Gekroonde Poelenburg. Naast onze nieuwe verantwoordelijk molenaar mag De Gekroonde Poelenburg zich gelukkig prijzen met een grote ploeg vrijwilligers zij laten de molen veelvuldig draaien en zagen met enige regelmaat. Dit jaar verwerkte men enige omgewaaide populieren voor de gemeente Haarlem. Dit hout wordt door gemeente gebruikt als steunpaaltjes voor jonge geplante bomen. In 2024 werden bij de smederij van Kaaijk nieuwe zagen besteld, zij werden door zagenslijpers Peter Moerland en Piet Breed verder afgewerkt. Op 18 juni bracht een delegatie van de TAC een bezoek aan de molen, waarbij deze van top tot teen werd geïnspecteerd. Voorts kreeg de molen een nieuw touw voor de sleewinderij, werd er een nieuwe blok voor de touwschijven van de kraan gemaakt en plaatste de molenmaker een nieuw pollenstuk in één van de zaagsledes. Ook werd de topgevel van de houtloods die in 2023 tijdens storm ‘Polly’ werd vernield dit jaar hersteld. De kosten werden gedekt uit de stormschadeverzekering. Voor aankomende periode staan o.a. een grote schilderbeurt op het programma, voorafgaand hieraan dient een deel van de kapbekleding te worden hersteld, voorts wordt er door de TAC gewerkt aan plannen voor een nieuwe schoeiing en inrichting van het molenerf. Daarnaast zullen op termijn de roeden van de molen moeten worden vervangen, aangezien zij volgens dezelfde richtlijn zijn gemaakt als die van De Kat.

De Huisman

Ook De Huisman kreeg een nieuwe verantwoordelijk molenaar in de persoon van Bjorn Jannink. Dat hij er zin in heeft blijkt uit het feit dat het ’s morgens zomaar kan gebeuren dat De Huisman eerder dan De Zoeker draait. Voorts heeft Bjorn ervaring met timmerwerk opgedaan bij scheepsinterieurs en liep hij voor een periode stage bij molenmaker Verbij. Dit resulteerde dan ook direct in het aanpakken van allerlei onderhoudsklusjes.
De metselaar heeft de vorstpannen van het pakhuis nagelopen en waar nodig aangesmeerd of hersteld. Tegen het einde van het jaar heeft de molenmaker enige reparaties aan het gaandewerk verzorgd. Verder verkeert onze specerijenmolen in een uitstekende conditie.

De Zoeker

Behalve dat molenaar Ruud Nieuwhof erg veel met de molen draait doet hij graag zelf onderhoudswerk. Daarom voerde hij op de dagen dat de molen niet geopend was veel schilderwerk uit aan de westgevel van de molen en molenschuur. Voor volgend jaar staat het hogere schilderwerk op de planning. De molenmaker verving, om op een veilige manier de stelling te kunnen betreden, enkele delen uit het dek. In de molen werd de vloer plaatselijk hersteld.
Daar de TAC vermoedde dat De Zoeker één van de oudste molens in de Zaanstreek is, werd deze dit jaar onderworpen aan een bouwhistorisch onderzoek. De gemeente stimuleert dergelijke onderzoek doordat zij hiervoor een mooie subsidieregeling hebben. De stokoude geschiedenis van de molen werd o.a. door een dendrochronologisch onderzoek bevestigd. Het bureau Van Reeuwijk voerde het onderzoek uit

De Bonte Hen

Onder aanvoering van hoofdmolenaar Jippe Kreuning worden in De Bonte Hen steeds meer historische details en werkwijzen geherintroduceerd. Sinds vorig jaar kan de molen, door enige aanpassingen aan het gaandewerk, weer volledig produceren met voor- en naslag. Nu wordt gekeken naar de mogelijkheid om de kwaliteit van de olie naar een hoger niveau te tillen. Enige tests wezen uit dat de olie die wordt geslagen van een bijzonder magere kwaliteit is. Eén belangrijk aspect waar een verschil kan worden gemaakt is de temperatuur van het vuister. Verder werd door Jippe een nieuw vangtouw gemaakt dat tijdens de Taandagen van het Centrum Varend Erfgoed in Hoorn is getaand. Tanen was voor vele honderden jaren de manier om zeilen of touwwerk te conserveren. Als taan- of looimiddel gebruikte men in het verleden voornamelijk gemalen eikenbast en later catechu (spreek uit als kasjoe; extract van een acaciaboom). Beide producten bevatten een hoog gehalte aan tannine of looizuur, wat op zijn beurt bescherming biedt tegen schimmel en het weer. Nieuwe touwen zijn veelal nogal stug van aard, echter na het tanen van het nieuwe vangtouw is deze opvallend soepel geworden. Op de zolder van De Bonte Hen bevindt zich sinds vorig jaar een zeilmakerij waar op authentieke wijze zeilen worden gemaakt, ook dit jaar werden o.a. enkele nieuwe molenzeilen gemaakt. Erg leuk en bijzonder interessant is een samenwerking met de opleiding Technicus Hout & Restauratie in Zaandam. Bij deze opleiding worden jonge timmerlieden bekwaamd in restauratietechnieken op gebied van houtbouw. Toen De Bonte Hen in 1979 in gebruik werd genomen zijn er diverse onderdelen uit de museale collectie naar de molen gebracht om te gebruiken. Door veranderde inzichten beseffen we nu dat deze unieke onderdelen eigenlijk weer terug moeten naar het depot vanwege de grote zeldzaamheid. Te denken valt dan aan het schelrad, de druiperij, het koekenhok, uithaaldersbakkies, schulpen en meelbakken. Dit zijn voorwerpen waarvan wij in de meeste gevallen geen tweede exemplaar bezitten. Zo ontstond het idee om de leerlingen een aantal van deze voorwerpen na te laten maken als werkstuk. Hierdoor kunnen wij de originele inventarisstukken laten conserveren en weer in het depot opbergen. Zij kunnen dan in de toekomst weer als voorbeeld

dienen. Naast de replica's is het ook de bedoeling om de moleninventaris verder te completeren, aangezien er ook gebruiksvoorwerpen ontbreken zoals hozers, brandemmers, gemaalbordjes, etc. Naast Jippe waren in 2024 ook Martin Bus, Fulco Rol, Abel Blom, Chris Smit en enkele andere maalploegleden actief. Ter vervanging van de overleden molenkat Droppie werden twee nieuwe exemplaren uit het asiel aangeschaft, Bonnie en Hennie.
Restauratiebedrijf Nieuwenhuijs & Peetoom plaatste twee dakramen in het schuurdak, één en ander werd aan de hand van historisch beeldmateriaal uitgevoerd. Ook werden dit jaar de roeden doorgehesen door Molenmakerij Saendijck en deed Remco Jonker onderhoud aan de stelling en de noordweeg van het onderachtkant. Jippe Kreuning en Job de Groen schilderden de winterzeilen. De metselaar pleegde onderhoud aan de vorstpannen van de schuur. Ook voor De Bonte Hen maakte de TAC voorbereidingen om zowel de schoeiing alsmede het molenerf op te knappen en naar een meer authentieke situatie terug te brengen. In november stond de molen tweemaal kort achter in elkaar in de rouw. Begin november overleed oud-molenmaker Gerrit Smit, één van de bouwers van de molen en voor enige jaren ook lid van de maalploeg. Enkele weken later overleed oud molenaar Ben Thie, hij was van 1987 tot en met 2018 nauw betrokken bij de molen waarvan een flink aantal jaren als verantwoordelijk molenaar.

De Schoolmeester

Al onze molens zijn mooi, maar er is altijd baas boven baas en dat is De Schoolmeester. Alleen al het feit dat de molen sinds de bouw in 1692 vrijwel onafgebroken in werking is plaats hem in meerdere zeldzame rijtjes. De dagelijkse leiding van De Schoolmeester wordt sinds 2022 gevoerd door molenaar Ron Butterman, daarbij steevast geholpen door zijn vader en op gezette dagen door o.a. vrijwilligers Gerrit Luyting, Joop Klein en Cor Mooij. Op 26 april vond de officiële opening van het gereconstrueerde ketelhuis plaats. Toen in 1877 in De Schoolmeester een papiermachine werd geïnstalleerd werd de aandrijving hiervan door stoomkracht verzorgd. Voor de stoomketel werd aan de zuidkant van de molen een uit steen opgetrokken ketelhuis gebouwd. De stoommachine zelf stond in het werkhuis van de molen. Nadat de stoommachine verdween in 1948, bleef de opstal van het ketelhuis achter. In 1984 werd het markante gebouwtje wegens bouwvalligheid gesloopt. Voor vele jaren werd er binnen de vereniging gesproken over een terugkeer van het ketelhuis. Begin jaren '20 werden de plannen concreet, deels vanwege een geldelijk toezegging voor de herbouw en deels omdat er een zinnige invulling aan het gebouwtje kon

worden gegeven, nl. die van toiletgroep. De openingshandeling werd voltrokken door oud-voorzitter en erelid van De Zaansche Molen, Pieter van Nieuwburg.
Veel onderhoudswerkzaamheden worden door de molenaar zelf aangepakt, zo werd de nieuwe roerbak volledig opgeschuurd en geschilderd, ook het scheprad van de schepkast onderging enig onderhoud. Op 2 december plaatste molenmakerij Saendijck een nieuwe zuidermaalbak. Uitermate vervelend was het feit dat in november moest worden besloten om voorlopig niet meer actief te malen met de molen. Dit heeft te maken met de kwaliteit van de roeden. Beide roeden zijn volgens dezelfde richtlijnen gemaakt als die van De Kat waar eerder een scheur in het plaatwerk ontstond. Na diverse onderzoeken is gebleken dat het plaatstaal van de roeden te dun is met alle gevolgen van dien. Aangezien De Schoolmeester een molen is waar veelvuldig en stevig mee wordt gedraaid, bestaat er een verhoogd risico op een roedbreuk. De procedures om de roeden te vervangen zijn reeds in werking gezet.

Het Jonge Schaap

Het Jonge Schaap is de jongste molen binnen ons bezit, maar inmiddels zijn er 17 jaar gepasseerd en ontstaan er her en der punten van onderhoud, daarbij moet wel gezegd worden dat de molen veelvuldig wordt gebruikt. Op 18 juni werd de molen grondig geïnspecteerd door de TAC, daarbij werd geconstateerd dat de lange schoren langzamerhand hun beste tijd hebben gehad, ook werden wat rotte plekjes ontdekt in één van de voeghouten en wil het riet aan de bovenkant van het zeskant wat zakken. Allemaal niets zorgelijks, dit hoort bij het ouder worden en het intensieve gebruik van het materiaal. Wat wel hoge prioriteit kreeg is het vervangen van beide roeden. In 2022 werden in de buitenroed twee scheuren in de lasnaden ontdekt, na controle en reparatie zijn de roeden weer gestoken. Wel besloot de TAC om beide roeden wat hoger op de prioriteitenlijst te plaatsen aangezien Het Jonge Schaap veelvuldig in werking is en op een druk punt is gelegen. Molenaar, al sinds de bouw, is Tim Doeves en hij mag zich gelukkig prijzen met een grote groep molenaars en vrijwilligers. Gezamenlijk worden er bergen verzet waardoor molen en het erf eruit zien om door een ringetje te halen.

De Jonge Dirk

In 2024 was het alweer 10 jaar geleden dat De Zaansche Molen het molentje onder haar hoede nam. Sinds 2023 is Bart Stuurman uit Westzaan de nieuwe verantwoordelijk molenaar, samen met een ploeg vrijwilligers wordt het molentje in prima conditie gehouden en is het regelmatig draaiend te zien. Dit jaar werd er enig timmerwerk verricht aan één van de gevels van de schuur, voorts was er een reparatie aan de vang. Een vast onderdeel bij De Jonge Dirk is het onderhouden en bijhouden van het (flinke) erf, waarbij de maalploeg een belangrijk aandeel vervult. Wel wordt in het voorjaar (overigens vóór het broedseizoen) een beroep gedaan op een loonwerker om het hele perceel te maaien, zodoende blijven de landen gevrijwaard van allerlei opschietende bomen en struiken. Voor het komende jaar staat een grote schilderbeurt op het programma.

De Zwaan

Ook De Zwaan valt onder de hoede van de herensociëteit De Jonge Dirk en is meestal gelijktijdig met De Jonge Dirk in bedrijf. Oorspronkelijk stond De Zwaan als land- of weidemolen op één van de weilanden in de buurt van oliemolen Het Pink. In 1948 werd het door Tuinvereniging ’t Pink aan De Zaansche Molen geschonken als een museumstuk. De molen kreeg een plek in het grasveld ten westen van Het Pink. Toen de molen tijdens een storm in 1974 werd beschadigd werden de resterende onderdelen naar De Schoolmeester gebracht en daar door molenliefhebbers Arie Butterman en Jo Vooren hersteld. In het voorjaar van 1975 werd de molen bij De Jonge Dirk geplaatst, dat is dan alweer 50 jaar geleden.

Overige molens in de streek

Hoewel het niet direct onze vereniging betreft, wordt er altijd even ingegaan op de toestand van de overige molens en kleinere molentjes in de Zaanstreek.

Zoals vaker op deze plaats is beschreven gaat de molenbiotoop van paltrokhoutzaagmolen De Held Jozua hard achteruit. Nu de bouwvolumes van het project 'Zaanse Helden' op hoogte zijn, zijn de catastrofale gevolgen voor de molenbiotoop inmiddels duidelijk. Alhoewel de molen aan de westzijde nog tamelijk open staat, zal de wind achter de molen ook maar moeilijk weg kunnen vloeien en voor wervelingen zorgen. De wijk Westerwatering is in de jaren 80 ingericht met zichtlijnen op de molen, daarvan is, mede door oprukkend groen, nog maar weinig van te herkennen. Vorig jaar is de molen ondergebracht in de Stichting Paltrokmolen Zaandam. Onder hun beheer heeft herstelwerk aan de luifels plaatsgevonden. De molen draaide in 2024 niettemin een enkele keer.

De voormalige oliemolen De Os wordt door de eigenaar keurig onderhouden. Deze teerde de karakteristieke gevel langs de dijkzijde. Tevens werden enkele velden tussen het rietgedekte achtkant en de onderbouw opnieuw in de heldergroene verf gezet. In oktober vond in combinatie met De Bonte Hen een excursie plaats van De Hollandsche Molen en Stichting Molen Documentatie.

De Twiskemolen in Landsmeer van Recreatieschap Twiske-Waterland en De Neckermolen, De Woudaap en de Amerikaanse roosmolen De Hercules van waterschap HHNK worden goed onderhouden. De Twiskemolen maalt actief het recreatiegebied. De Necker en de Hercules worden ingezet bij waterbezwaar.

In Busch en Dam, aan de rand van de Zaanstreek en net op het grondgebied van Uitgeest, wordt gewerkt aan een opvallend particulier initiatief. De herbouw van De Waterdief krijgt daar na jaren van voorbereiding steeds meer gestalte. De Windbrief deed daar in juni verslag van. Zowel historisch als waterstaatkundig een interessant project. De naam 'Waterdief' zegt iets over de functie: de molen maalde juist bij droog weer om de polder de Honderd Morgen, die hoger lag dan het omliggende gebied, van water te voorzien. Dit water werd opgemalen uit de Ham, waar vervolgens extra water van minder kwaliteit ingelaten moest worden. Bij neerslag vloeide het water op natuurlijke wijze af en maalde deze molen, in tegenstelling tot alle andere watermolens, juist niet. We volgen de herbouw met belangstelling.

De collega's van Stichting Zaanse Pakhuizen zorgen voorbeeldig voor De Paauw in Nauerna. Alfons van Schijndel en Ab Alberts draaien veel en zij hebben afgelopen jaren grote stappen gemaakt in het op de wind beuken van kwalitatief goede hennep.

De molentjes De Hadel en De Windhond van Stichting de Zaanse Schans draaiden ook in 2024 wekelijks. Naast molenaars Matthijs Ero (Hadel) en Kenzy Nieuwhof (Windhond) draaide Job de Groen af en toe met één van de molens.

Lattenpikker Het Klaverblad is, nadat deze eind 2023 werd gedemonteerd, prachtig gerestaureerd door het bedrijf van Stan Baltus. In het voorjaar werden de gerestaureerde onderdelen weer op hun plek gehesen en het wiekenkruis gemonteerd. Lopende het jaar werd de zaak verder afgewerkt. Molenaar Marley Kooijman is intussen een vaste waarde geworden op Het Klaverblad en er de oorzaak van dat deze zoveel draait. Leuk voor de passanten en voor de in de molen woonachtige eigenaar en bouwer Ru Pos.

Tot slot worden De Windjager in het Oostzijderveld en De Vlijt aan de Doctor Keijzerstraat in Oostzaan goed onderhouden.

Omwentelingen molens

Molen	Omwentelingen in 2024
De Koker	66.082
De Bonte Hen	716.734
De Zoeker	1.907.898
De Kat	875.473
De Gekroonde Poelenburg	241.774
De Huisman	890.057
De Ooievaar	189.116
De Bleeke Dood	181.374
Het Pink	106.186
De Schoolmeester	636.386
Het Prinsenhof	119.506
Het Jonge Schaap	1.432.293
De Jonge Dirk	90.625
De Zwaan (weidemolen)	57.769

2.6 Redactie De Windbrief

De Windbrief is het verenigingsblad van De Zaansche Molen en werd ook in 2024 weer vier keer uitgegeven en verspreid onder leden en stakeholders. Vaste rubrieken waren o.a. een rondje langs de molens, informatie over de nieuwe exposities in het Molenmuseum, belangrijke verenigingsontwikkelingen, koken met molen- en streekproducten en interviews. Nieuw in 2024 was de rubriek ‘Even voorstellen’, waarin steeds een (nieuwe) medewerker werd voorgesteld.
De redactie bestond uit:
Ed Pielkenrood (hoofdredacteur), Rick Bakker, Trudy Boom-Reuvekamp, Kees Jak (fotograaf), Sarah Vermoolen en Laurens Vis

2.7 Educatie

De Zaansche molen biedt programma’s aan voor groep 1 t/m 8. Dit zijn door De Zaansche Molen ontwikkelde programma’s, waarbij de molens natuurlijk centraal staan. Elk programma heeft zijn eigen molen of Molenmuseum en een eigen insteek. Altijd is het een interactief programma, want molens is kijken, beleven en leren! De schoolgroepen worden begeleid door het educatieteam, een groep van ongeveer 12 vrijwilligers onder leiding van Resi Veenman.
In 2024 zijn er door het educatieteam weer veel schoolklassen ontvangen van diverse scholen uit de Zaanstreek maar ook van daar buiten. Voor scholen in de Zaanstreek hebben we ook in 2024 weer scholen ontvangen via het Cultuurmenu, maar ook scholen die daar niet bij aangesloten zijn wisten de weg naar De Zaansche Molen te vinden.

In 2024 is aangeboden:

- De Schoolmeester: De meester schrijft nog op papier groep 3 t/m 8

- Molenmuseum: Pluis de molenmuis groep 1 t/m 3
- De Bleeke Dood en De Huisman: Waaien en draaien groep 1 t/m 4
- De Bleeke Dood en De Huisman: Sint en het verdwenen kruid groep 1 t/m 4
- Het Jonge Schaap: Van boom tot plank groep 5 t/m 8
- Molenmuseum en De Bonte Hen: Op je klompen nar je werk groep 5 t/m 8
- Educatie op maat: een programma dat wordt samengesteld met de school

Totaal aantal groepen: 106
Aantal leerlingen: +/- 2625

Het educatieteam bestond uit:
Aglae Malingré, Aimee Wilm, Annelies Snoek, Gerro Riepema, Jan de Jong, Joke Klinkspoor, Jurrien Beumkes, Lilyan Flens, Maurien Habich, Nora Kikkert, Sacha Harlaar, Ursulien van Berge, Simone Punselie, Xandra Bakker en Resi Veenman

2.8 Promotieteam

Het doel van het promotieteam is om met een met een kraam of op andere manieren molenproducten van de vereniging onder de aandacht te brengen en op die manier leden en vrijwilligers te werven. Dit hebben we afgelopen jaar gedaan op de volgende momenten:

- 5 mei: Green en Country Fair, Wormerveer met een kraam
- 20 mei: Wandelen over water, Zaandijk in het Guisveld: Niet met een kraam, maar blaasmolentjes om te maken voor de kinderen en dan daarnaast de ouders uitleg geven over De Zaansche Molen
- 31 augustus: Jaarmarkt Zaandijk met een kraam
- 28 september: Zaanse Molendag met een kraam bij De Schoolmeester

Het promotieteam bestond uit:
Peter Wiltschko, Renée Romijn, Joke Gehring, Marjan Aten, Els Neeft
Saskia Bakker, Conny Maas, Chris Kalfsvel, Resi Veenman

Coming Out Day
Coming out Day gaat over het mogen zijn wie je bent. De Zaansche Molen staat achter deze stelling.
Diverse molens op de Zaanse Schans en restaurant d'Swarte Walvis stonden daarom in de regenboogkleuren op vrijdagavond 11 oktober 2024. Dit was mogelijk gemaakt door de samenwerking met o.a. Marketing Zaanstreek, Fluxus en met de medewerking van onze medewerkers en vrijwilligers.

2.9 Molenproject polder Westzaan, aanschaf en pilot polderboot

De werkgroep ‘Molenproject polder Westzaan’, bestaande uit Abel Zwart en Lex van Zaane, werd medio Q3-2023 belast met het Molenproject Polder Westzaan.
De opdracht aan de werkgroep was gericht om het bezoek aan papiermolen De Schoolmeester en met name de molens Het Prinsenhof en De Jonge Dirk beter toegankelijker te maken. Zoals wellicht bekend kunnen de laatste twee molens niet of nauwelijks over land bereikt worden.
De werkgroep bracht medio februari ’24 verslag uit aan de directie van De Zaansche Molen.
Het onderzoek was breed opgezet waarbij zowel interne als toekomstige externe samenwerkingspartners in beeld werden gebracht. Ook de samenwerkingspartners waren enthousiast om de ontsluiting van het gebied polder Westzaan voor een breder publiek

toegankelijker en aantrekkelijker te maken. Conclusie van het onderzoek was dat dit uitsluitend kan worden bereikt door middel van vervoer over water en dat dit unieke aanbod naar stellige verwachting aan zou aanslaan bij geïnteresseerde, kleinere groepen mensen en zo een breder publiek bereiken. Voor het mogelijk maken van vervoer over water werd aanvankelijk onderzocht om de samenwerking met Staatsbosbeheer (SBB) te intensiveren. SBB beschikt over een grote polderboot om zowel materieel als groepen personen te vervoeren. Het bleek dat genoemde boot feitelijk te groot was voor het bezoek aan de molens vanwege de lengte en diepgang van dit vaartuig. Tevens waren er kosten verbonden aan zowel de boot als bemensing en bovendien is deze boot niet altijd beschikbaar.
De eindconclusie van het rapport was dat het project grote kans heeft, meer bezoekers naar de molens zou trekken maar dat er wel gekeken moest worden naar de mogelijkheden voor het faciliteren van een boot.

Aanschaf eigen polderboot
Tijdens de nadere uitwerking van het project deed zich de uitzonderlijke mogelijkheid voor om een eigen polderboot aan te schaffen. Het molenproject Polder Westzaan kwam door deze onverwachte ontwikkeling letterlijk en figuurlijk in een stroomversnelling. De polderboot werd medio juni 2024 afgemeerd in een zijslootje naast papiermolen De Schoolmeester.

Pilot vaartochten
Om het concept van boottochten naar de molens in Westzaan te testen en te meten of er interesse voor zou bestaan, heeft er in de zomermaanden van 2024 een pilot plaatsgevonden. Medewerkers van De Zaansche Molen zorgden ervoor dat er op een aantal zaterdagen, verspreid over de maanden juli, augustus en september, een aantrekkelijk en uniek aanbod te was om de drie molens in de polder te bezoeken, ook in samenwerking met gidsen van Staatbosbeheer en de Vogelbescherming Zaanstreek. De pilot richtte zich hierbij zowel op toeristen, maar juist ook op Zaankanters en leden van De Zaansche Molen die nog nooit eerder in dit prachtige gebied zijn geweest.
In totaal werden er 4 vaartochten georganiseerd en op de Zaansche Molendag op 28 september pendelde de boot de hele dag tussen de molens. Alle vaartochten startten vanuit Molen de Schoolmeester en voeren vervolgens naar molen Het Prinsenhof en De Jonge Dirk. Op elke molen was er een molenaar aanwezig die een rondleiding gaf. Tijdens 1 vaartocht werd de tocht begeleid door een medewerker van Staatsbosbeheer, die uitleg gaf over het natuurgebied. Bij één van de vaartochten werd op elke molen een lokale of molen gerelateerde specialiteit aangeboden (proeverij), dit was inclusief bij het tarief. Hiervoor werd samenwerking gezocht bij een plaatselijk restaurant die gortepap en mosterdsoep verzorgde.

Om bezoekers aan te trekken werd er promotie gemaakt in de nieuwsbrief, de Windbrief en op de sociale mediakanalen en kon er aangemeld worden via een formulier op de website van De Zaansche Molen. De tarieven varieerden van tussen de € 10 en € 39,50, afhankelijk van de aangeboden extra's.
Na iedere vaartocht werd deze geëvalueerd en werden de logistieke aspecten waar nodig bijgesteld. Ook werd er na afloop van iedere vaartocht aan de deelnemers gevraagd om een evaluatieformulier in te vullen. De conclusies van die evaluatieformulieren werden na de laatste vaartocht verzameld. De eindconclusie was dat er grote belangstelling was voor de vaartochten en het verder uitwerken van het concept voor de toekomst gewenst en haalbaar is en zal voortgezet worden in 2025.

2.10 Fondsenwerving

Door Marie Verkaik

In 2024 is De Zaansche Molen begonnen met een nieuwe fondsenwervende strategie in samenwerking met LVWB Fundraising. Namens LVWB Fundraising is er een trainee fondsenwerving aangenomen die vanaf mei 2024 de strategie verder heeft uitgewerkt. In deze strategie worden alle drie de onderdelen van fondsenwerving uitgewerkt: particuliere fondsenwerving, sponsoring, en fondsaanvragen.

Particuliere fondsenwerving
In 2024 is een onderzoek gestart om te onderzoeken of een vriendenprogramma naast het huidige lidmaatschap kan bestaan als extra donatiemogelijkheid voor bestaande leden, of voor een nieuwe doelgroep. Het belangrijkste hiervan was dat we een manier vonden om particulieren meer de kans te bieden te doneren, zonder dat het lidmaatschap daaronder zou lijden. Dit onderzoek werd vormgegeven door panelgesprekken met leden, gecategoriseerd in drie verschillende doelgroepen; betrokken leden, slapende leden en leden van een bepaalde leeftijdscategorie (25 – 50 jaar). In totaal hebben 28 leden hier aan mee gedaan. Op basis van deze gespreken werd geconcludeerd dat een donatieprogramma, hierna vriendenprogramma, kan bestaan naast het lidmaatschap mits het voldoet aan de volgende kenmerken:

- Het vriendenprogramma moet zich differentiëren in kosten voor de particulier ten opzichte van de contributie. Dit kon een hogere jaarlijkse bijdrage zijn, of juist aanzienlijk lager. De meerderheid van de panelleden verwezen naar een hoger bedrag.
- Het vriendenprogramma moet iets exclusiefs aanbieden, waar leden ook niet standaard toegang tot hebben. Voorbeelden hiervan zijn een kijkje bij ons achter de schermen, of een vriendendag.

Op basis van deze kenmerken is het volgende vriendenprogramma ontworpen:

"Vrienden van De Zaansche Molen" - word vriend voor €100 per jaar, of €8,30 per maand. Als bedankje bieden we graag:

- De nieuwsbrief
- Eén keer per jaar een vriendendag bij een molen

Om deze propositie te starten is in december 2024 een pilot van een belcampagne gestart onder de leden, om hen te informeren en te vragen om vriend te worden. Deze belcampagne is in samenwerking met SeniorCall uitgevoerd. Na twee weken werd deze als succesvol bevonden, met als gevolg een voortzetting in 2025.

Sponsoring

In 2024 is ook de bestaande bedrijvenpropositie bekeken en over nagedacht hoe aan te passen naar een sponsor propositie. De Zaansche Molen wil hiermee meer verbinding vinden met het bedrijfsleven. Een drie-traps propositie is ontworpen met bedragen van tussen de €500 en €5000, met tegenprestaties zoals toegangskaarten, rondleidingen, vaartochten, etc. Daarnaast is deze propositie toegespitst op het jubileumjaar en de activiteiten daarin. Samen met de leden van de Raad van Toezicht zijn er gesprekken gevoerd met bedrijven, waar 8 sponsoren uit zijn ontstaan. Aan de bedrijfsleden wordt middels vergelijkbare gesprekken gevraagd of zij meer willen bijdragen als sponsor in plaats van bedrijfslid, dus om hun propositie om te zetten. Dit wordt in 2025 voort gezet.

Fondsaanvragen

Onderdeel van de fondsenwerving strategie is dat de fondsaanvragen voor speciale projecten die niet te dekken zijn binnen onze begroting door middel van fondsaanvragen gerealiseerd worden. Dit gebeurde eerder ook al, maar minder gecentraliseerd. In 2024 zijn er fondsen aangevraagd voor het project van het Jubileumboek. Voor dit project zijn er toekenningen gedaan door:

- De Stichting Gebroeders Visser
- Het Ir. PM. Duyvisfonds
- Het Reint Laanfonds
- De Bredenhof Stichting
- Het Cultuurfonds, Afdeling Provincie Noord-Holland
- De Frans Mortelmans Stichting

Vanaf 2024 worden fondsaanvragen in het algemeen dus gecentraliseerd uitgevoerd.
Ter illustratie:

	Particulieren	**Sponsoren**	**Fondsaanvragen**
Situatie 2023	Lidmaatschap	Bedrijfsleden	Fondsaanvragen niet gecentraliseerd
Situatie 2024	Lidmaatschap + Vriendenprogramma	Bedrijfsleden worden overgezet in sponsors	Fondsaanvragen gecentraliseerd
Aantal	103 vrienden	8 sponsoren	1 gerealiseerd project
Opbrengsten	€10.300[2]	€11.500[3]	€13.000

[2] Worden pas in 2025 geïncasseerd
[3] Worden deels pas in 2025 gefactureerd

2.11 Financiën

Het boekjaar 2024 was net als 2023 weer een buitengewoon uitdagend jaar voor vereniging De Zaansche Molen. Zowel in de verdere professionalisering, als in de samenwerking met de erfgoedpartijen, zijn er in 2024 substantiële investeringen gedaan. Dit betreft met name kosten voor advies en menskracht voor fondsenwerving en financiën. Ook zijn er kosten gemaakt voor de uitvoering van de pilot. Tenslotte is er een forse dotatie voor toekomstig onderhoud voorzien. Tezamen komt dit tot uiting in het resultaat van de jaarrekening.
In 2024 liep de Subsidie Instandhouding Molens (SIM) af en is er een nieuwe aanvraag gehonoreerd voor 2025-2030. Tevens is in 2024 ook een Meerjaren Onderhoud Begroting (MJOB) opgesteld voor 2025-2054.

Balans per 31 december 2024

Balans na voorstel resultaatbestemming

	Ref.	31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
Activa					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	5				
Bedrijfsgebouwen en -terreinen		2.365.271		2.404.166	
Andere vaste bedrijfsmiddelen		462.651		670.779	
			2.827.922		3.074.945
Vlottende activa					
Voorraden	6				
Gereed product en handelsgoederen		7.779		10.316	
			7.779		10.316
Vorderingen	7				
Vorderingen op handelsdebiteuren		62.853		29.529	
Overige vorderingen		593.973		403.221	
Overlopende activa		200.204		91.108	
			857.030		523.858
Liquide middelen	8		1.597.865		1.587.524
Totaal activa			**5.290.596**		**5.196.643**

Balans per 31 december 2024

Balans na voorstel resultaatbestemming

	Ref.	31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
Passiva					
Verenigingsvermogen	9				
Verenigingskapitaal		2.871.071		3.475.859	
Bestemmingsfondsen		86.690		47.823	
			2.957.761		3.523.682
Voorzieningen	10				
Overige voorzieningen		1.047.612		675.908	
			1.047.612		675.908
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	11				
Obligatieleningen, pandbrieven en andere leningen		786.179		860.803	
			786.179		860.803
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)	12				
Kortlopende leningen-schulden-verplichtingen		74.222		73.821	
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		280.321		33.896	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		-		1.252	
Overige schulden		1.220		2.802	
Overlopende passiva		143.281		24.479	
			499.044		136.250
Totaal passiva			**5.290.596**		**5.196.643**

Balans per 31-12-2024

De totaal vaste activa is van € 3.074.945 naar € 2.827.922 afgenomen met € 247K. Dit wordt veroorzaakt door de reguliere afschrijvingen en kleine investeringen en desinvesteringen.
De totale vorderingen zijn van € 523.858 naar € 857.030 met € 333,2K toegenomen, dit is met name toe te rekenen aan een openstaande rekening-courant van stichting Wind Molen Compagnie.

In de totale passiva valt met name op dat de voorzieningen van € 675.908 naar € 1.047.612 substantieel zijn toegenomen met € 371,7K. Dit heeft te maken met een forse noodzakelijke dotatie ten behoeve voor toekomstig onderhoud. De in 2024 opgestelde meerjarenonderhoudsbegroting (MJOB) geeft inzichten in het toekomstig te plegen onderhoud. Hierdoor wordt het noodzakelijk om in de financiële boekhouding voorzieningen te gaan opbouwen.
Schulden aan leveranciers en handelskredieten zijn opgelopen van € 33.896 naar € 280.321 met € 246,4K. Dit wordt met name veroorzaakt door de rekening-courant positie van de stichting Wind Molen Compagnie aan de vereniging.

Staat van baten en lasten over 2024

	Ref.		2024		2023
		€	€	€	€
Baten	14	1.344.080		1.489.451	
Totaal baten			1.344.080		1.489.451
Lonen en salarissen	15	360.622		337.381	
Sociale lasten	16	-		7.959	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	17	284.928		271.229	
Overige bedrijfskosten	18	1.257.450		933.649	
Som der lasten			1.903.000		1.550.218
Bedrijfsresultaat			*-558.920*		*-60.767*
Andere rentebaten en soortgelijke inkomsten	19	13.682		3.483	
Rentelasten en soortgelijke kosten	20	-9.550		-11.396	
			4.132		-7.913
Resultaat			**-554.788**		**-68.680**

Resultatenrekening over 2024

De totale baten zijn afgenomen van € 1.489.451 naar € 1.344.080 met € 145,4K, dit is voornamelijk toe te rekenen aan de lagere inkomsten tijdens de pilot periode.
In de totale lasten zijn met name de overige bedrijfskosten toegenomen van € 933.649 naar € 1.257.45 met € 323.801K. Dit wordt veroorzaakt door de exploitatiekosten en machinekosten, waaronder met name valt de dotatie voorziening groot onderhoud en een inhaalslag op het onderhoud van de molens.

Verwachting 2025

Op de algemene ledenvergadering van november vorig jaar is de begroting 2025 gepresenteerd met een te verwachten verlies van € 35.700.
De begroting 2025 wordt niet dekkend opgesteld aangezien het te ontwikkelen verdienmodel voor stichting Wind Molen Compagnie in transitie fase is. In 2025 is het te verwachte resultaat van de exploitatie nog onvoldoende. De voorfinanciering van deze transitie naar een nieuw verdienmodel dient in de jaren na 2025 te resulteren in een gezonde en toekomstbestendige exploitatie.

Accountantsverklaring

Evenals voorgaand jaren heeft BakerTilly accountants (Netherlands) N.V. een samenstellingsverklaring afgegeven bij de balans, de staat van baten en lasten met de daarbij behorende toelichting van de jaarrekening 2024. Deze samenstellingsopdracht is uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende Standaard 4410, “Samenstellingsopdrachten”.

Voor verdere toelichting wordt hierbij verwezen naar de Jaarrekening van vereniging De Zaansche Molen 2024. Deze is openbaar en in te zien op de website, https://www.zaanschemolen.nl

3. Jaarverslag 2024 Stichting Wind Molen Compagnie

3.1 Inleiding

De stichting Wind Molen Compagnie (WMC) tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door het exploiteren en openstellen voor publiek van de windmolens die gehuurd worden van vereniging De Zaansche Molen. Daarnaast het ontwikkelen en verkopen van producten die gemaakt worden door de Zaanse molens dan wel die sterk gerelateerd zijn aan de Zaanse molens, zulks op aanwijzing vereniging De Zaansche Molen.
Ook is vastgelegd dat de stichting zorg draagt dat de doelstellingen van de vereniging De Zaansche Molen kunnen worden gerealiseerd zoals beheer en behoud van het molenwerfgoed, door ten minste negentig procent (90%) van de netto-opbrengst uit te keren aan de vereniging.
Tevens heeft de stichting een werkgeversrol: de werknemers die onderdeel uitmaken van het professionele team dat de doelstellingen van de vereniging en stichting tot uitvoering brengen, zijn ondergebracht en in dienst van de stichting Wind Molen Compagnie.

3.2 Personeel

Alle werknemers zijn in dienst van de Wind Molen Compagnie. Deze werknemers voeren werkzaamheden uit ten behoeve van de exploitatie van de Wind Molen Compagnie bij het openstellen van de molens voor het brede publiek, en daarnaast ondersteunende diensten ten behoeve van de stichting Wind Molen Compagnie als ook voor de vereniging De Zaansche Molen.
In 2024 waren er in totaal 22 werknemers in dienst voor de Wind Molen Compagnie. Het merendeel werkt in deeltijd, wat betekent dat er totaal gemiddeld 12,5 FTE op de loonlijst stond van de stichting. Er zijn in 2024 werknemers 3 in dienst gekomen en 5 werknemers uit dienst gegaan. Hierin zijn ook opgenomen de oproepkrachten voor het toeristenseizoen.

Met ingang van 1-1-2024 zijn de nieuwe arbeidsvoorwaarden en personeelshandboek van WMC van kracht gegaan voor alle personeelsleden. Met een goed arbeidsvoorwaardenpakket en heldere afspraken werd een grote stap richting de professionalisering van de organisatie gemaakt. Dit was nodig omdat er geen arbeidsvoorwaardenregeling was, wat resulteerde in verschillende (ongelijke) afspraken met medewerkers en een onduidelijk beleid. Daarnaast was het belangrijk om een concurrerend arbeidsvoorwaarden pakket te kunnen aanbieden wat aansluit bij de huidige tijd. Verder was het hanteren van een heldere functie-indeling met daarbij passende salarisschalen van belang met het oog op een verdergaande samenwerking van WMC met de erfgoedpartijen op de Zaanse Schans en de intentie om in de toekomst een gezamenlijke werkmaatschappij op te richten. De keuze voor een functiehuis is gemaakt voor die van de Museum-CAO, die na een benchmark het meeste aansloot bij onze organisatie.

3.3 Samenwerking erfgoedpartijen op de Zaanse Schans

In 2024 heeft Stichting Wind Molen Compagnie samen met de erfgoedpartijen op de Zaanse Schans – waaronder Stichting De Zaanse Schans, het Zaans Museum en Museum Zaanse Tijd – de samenwerking geïntensiveerd om de financiële en organisatorische uitdagingen van het erfgoedgebied gezamenlijk aan te pakken. Individuele exploitatie bleek op lange termijn onhoudbaar, waardoor de partijen samen met de gemeente Zaanstad werkten aan een duurzaam exploitatiemodel. Van 10 juni tot 1 september 2024 hebben deze gezamenlijke erfgoedorganisaties een pilot ‘Druktebeheersing en Duurzame exploitatie’ gehouden om maatregelen die de grote drukte moeten beheersen en verschillende manieren van kaartverkoop te testen. De conclusie van deze pilot was dat

er in de huidige opzet van de Zaanse Schans te veel onveilige situaties zich voordoen, er geen sturing mogelijk is op het bezoek (zij kunnen komen wanneer zij willen) en de exploitatie niet duurzaam is, of terwijl er onvoldoende geld verdiend wordt om de lasten van het gebied te dragen en in het onderhoud van het erfgoed te voorzien.
De uitkomsten van de pilot zullen worden meegenomen in de verdere uitwerking van een duurzaam exploitatiemodel voor een gezonde Zaanse Schans.

3.4 Exploitatie en commercie

De bezoekersaantallen van 2024 voor met name het Molenmuseum laten een piek zien in de maanden juni, juli en augustus als gevolg van de pilot, waarbij de bezoekers die een toegangskaart kochten in alle opengestelde molens en het Molenmuseum konden.

Bezoekersaantallen 2024	**Maand**												
Locatie	*januari*	*februari*	*maart*	*april*	*mei*	*juni*	*juli*	*augustus*	*september*	*oktober*	*november*	*december*	**Eindtotaal**
Molens	14.403	15.446	33.555	58.884	51.690	51.804	66.113	73.310	36.523	30.860	20.462	22.128	475.178
Molen Museum	929	1.246	2.255	3.977	3.499	6.185	10.388	10.468	1.221	1.075	967	1.198	43.408
Totaal	15.332	16.692	35.810	62.861	55.189	57.989	76.501	83.778	37.744	31.935	21.429	23.326	518.586

Bezoekersaantallen 2023	**Maand**												
Locatie	*januari*	*februari*	*maart*	*april*	*mei*	*juni*	*juli*	*augustus*	*september*	*oktober*	*november*	*december*	**Eindtotaal**
Molens	10.287	15.032	26.419	69.172	54.509	52.110	60.764	66.343	44.420	35.636	18.880	20.042	473.614
Molen Museum	722	906	1.591	4.683	3.327	2.657	4.383	4.932	2.707	2.267	1.010	1.130	30.315
Totaal	11.009	15.938	28.010	73.855	57.836	54.767	65.147	71.275	47.127	37.903	19.890	21.172	503.929

3.5 Financiën

Ook het boekjaar 2024 was voor De Wind Molen Compagnie, net als in 2023 weer een buitengewoon uitdagend jaar. Nu niet meer ingegeven door zeer onzeker geprognotiseerde stijging in bezoekers en tevens de zeker stijgende organisatiekosten, als wel door de uitvoering van de pilot. De noodzaak voor onderzoek en bewijsvoering voor een nieuw te ontwikkelen verdienmodel, drukten financieel op de begroting. Een deel van de kosten hiervoor is gesubsidieerd door de gemeente Zaanstad, er is echter ook minder opbrengsten uit de kaartverkoop opgebracht.

Balans per 31 december 2024

Balans na voorstel resultaatbestemming

	Ref.	31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
Activa					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	5				
Andere vaste bedrijfsmiddelen		795		1.194	
			795		1.194
Vlottende activa					
Voorraden	6				
Gereed product en handelsgoederen		85.771		89.131	
			85.771		89.131
Vorderingen	7				
Vorderingen op handelsdebiteuren		475.085		88.742	
Overige vorderingen		114.513		-	
Overlopende activa		251		27.480	
			589.849		116.222
Liquide middelen	8		164.550		302.459
Totaal activa			**840.965**		**509.006**

Balans per 31 december 2024

Balans na voorstel resultaatbestemming

	Ref.	31 december 2024		31 december 2023	
		€	€	€	€
Passiva					
Stichtingsvermogen	9				
Stichtingskapitaal		36.120		22.789	
			36.120		22.789
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)	10				
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		68.187		28.002	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		73.089		36.763	
Overige schulden		552.262		407.890	
Overlopende passiva		111.307		13.562	
			804.845		486.217
Totaal passiva			**840.965**		**509.006**

Balans per 31-12-2024

De totaal activa zijn toegenomen. Dat wordt met name veroorzaakt door de vorderingen op handelsdebiteuren, waaronder een vordering op de Zaanse Schans i.v.m. pilot-opbrengsten en een vordering op de vereniging De Zaansche Molen.

De totaal passiva zijn eveneens toegenomen. Dat is met name het gevolg van de toename in de post overige schuld, waaronder een schuld op de vereniging De Zaansche Molen.

Staat van baten en lasten over 2024

	Ref.		2024		2023
		€	€	€	€
Baten	12	1.424.916		1.068.755	
Totaal baten			1.424.916		1.068.755
Inkoopwaarde van grond- en hulpstoffen	13	167.777		124.770	
Lonen en salarissen	14	705.201		519.977	
Sociale lasten	15	215.035		163.855	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	16	399		1.592	
Overige bedrijfskosten	17	320.796		247.673	
Som der lasten			1.409.208		1.057.867
Bedrijfsresultaat			*15.708*		*10.888*
Andere rentebaten en soortgelijke inkomsten	18	1.305		-	
Rentelasten en soortgelijke kosten	19	-3.682		-3.483	
			-2.377		-3.483
Resultaat			**13.331**		**7.405**

Resultatenrekening over 2024

De Baten zijn toegenomen zijn van € 1.068.755 naar € 1.424.916 met € 356,2K, dit is voornamelijk toe te rekenen aan toegekende subsidie voor de pilot en een verlate NOW, en in mindere mate door stijgende bezoekersaantallen, verkoop van winkelartikelen en verhoging van toegangstarieven.
De lasten zijn hiertegenover dan ook gestegen: zowel de inkoopwaarde als ook de lonen en salarissen zijn toegenomen. Navenant zijn hiermee ook de sociale lasten toegenomen, evenals de overige bedrijfskosten. Het resultaat van de som van baten en lasten komt hiermee uit op € 13.331,- euro, dit is na 90% afdracht aan de vereniging De Zaansche Molen.

Verwachting 2025

Het te ontwikkelen verdienmodel voor stichting Wind Molen Compagnie is in transitie fase. 2025 is een overgangsjaar, waarin de verwachting is dat vanaf 2026 het duurzame verdienmodel voor de exploitatie van de samenwerkende erfgoedpartijen is opgesteld. In afwachting hiervan zijn de volgende uitgangspunten verwerkt in de begroting:
Vaste lasten en uitgaven worden globaal geïndexeerd met gemiddeld 3,0%, de huurkosten zijn geïndexeerd met 3,7%;

Ticketprijzen van de exploitatiemolens worden verhoogd met gemiddeld ca. 15%, op basis van de geldende inflatie en indexatie en winkelverkopen met gemiddeld ca. 5%;

3.5.3. Accountantsverklaring

Evenals voorgaande jaren heeft BakerTilly accountants (Netherlands) N.V. een samenstellingsverklaring afgegeven bij de balans, de staat van baten en lasten met de daarbij behorende toelichting van de jaarrekening 2024. Deze samenstellingsopdracht is uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende Standaard 4410, “Samenstellingsopdrachten”.